

Visserij in Cijfers 2002

C. Taal
M.O. van Wijk
A. Klok
J.W. de Wilde
M.H. Smit

Projectcode 65004

September 2003

Periodiek rapport 03-04

LEI, Den Haag

Visserij in Cijfers 2002

Taal C., M.O. van Wijk, A. Klok, J.W. de Wilde en M.H. Smit

Den Haag; LEI, 2003

Periodiek rapport 03-04; ISBN 90-5242-848-4; Prijs € 15,- (inclusief 6% BTW)

82 p., fig., tab., bijl.

Deze jaarlijkse rapportage over de Nederlandse visserij bevat gegevens over de bedrijfsresultaten en financiële positie van de kottervisserij in 2002 met vergelijkende cijfers van voorgaande jaren.

De opbrengst van de totale Nederlandse zee- en kustvisserij daalde met 51 miljoen euro naar 463 miljoen euro in 2002. De daling kwam voor het grootste deel voor rekening van de Noordzee-kottervloot die de opbrengst zag dalen met 17%. Het nettoresultaat kwam negatief uit op 4 miljoen euro. Na een relatief gunstig 2001 en een lange periode met positieve resultaten is 2002 daarmee een slecht jaar geworden. De opbrengst in de grote zeevisserij steeg met bijna 6% naar 126 miljoen euro. Door hoge kosten kwam ook dit onderdeel van de vloot netto op een negatief resultaat uit van 11 miljoen euro. Voor de kottervisserij als geheel kwam het eigen vermogen begin 2002 uit op ongeveer 42% van het totaal balansvermogen. Dat was een verbetering ten opzichte van begin 2001 toen de solvabiliteit nog 35% bedroeg.

De aanvoer van mosselen kwam het afgelopen seizoen uit op 48 miljoen kilogram. Een lichte stijging van 15% ten opzichte van het magere aanvoerseizoen 2001/2002.

Bestellingen:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: publicatie.lei@wur.nl

Informatie:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: informatie.lei@wur.nl

© LEI, 2003

Vernieuwings- of overname van gegevens:

- toegestaan mits met duidelijke bronvermelding
- niet toegestaan

Op al onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO-NL) van toepassing. Deze zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel Midden-Gelderland te Arnhem.

Inhoud

Blz.

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
Summary	13
1. Inleiding	19
2. Algemeen overzicht	23
2.1 Ontwikkeling van vloot en investeringen	23
2.2 Besomming	26
2.3 Visafslagen: omzet en prijzen	27
3. Kottervisserij: bedrijfsresultaten	29
3.1 Algemeen	29
3.2 De vloot	29
3.3 Resultaten van de kottersector	30
3.4 Resultaten per pk-groep	32
3.5 Resultaten per tak van visserij	34
3.6 Vangsten en aanvoer	41
4. Kottervisserij: financiële positie	42
4.1 Aantal bedrijven	42
4.2 Financiële positie van de sector	42
4.3 Financiële positie per pk-groep	44
5. Schelpdiervisserij	46
5.1 Mosselcultuur	46
5.1.1 Algemeen	46
5.1.2 Aantal bedrijven en vloot	46
5.1.3 Aanvoer en opbrengst	48
5.1.4 Bedrijfseconomisch resultaat mosselsector	49
5.2 Kokkelvisserij	50
5.3 Oestervisserij	51

6. Grote zeevisserij	52
6.1 Algemeen	52
6.2 Vloot en investeringen	52
6.3 Inzet en aanvoer	53
6.4 Besomming en resultaat	55
7. IJsselmeervisserij	56
8. Buitenlandse handel	58
8.1 Algemeen	58
8.2 Invoer	58
8.3 Uitvoer	60
Bijlagen	
1. Overzicht van de Nederlandse vangstrechten 1997-2003	63
2. Invoer van vis en visproducten naar productvorm	65
3. Uitvoer van vis en visproducten naar productvorm	66
4. Gemiddelde aanvoerprijzen van enkele vissoorten op Nederlandse visafslagen	67
5. Toelichting op de gebruikte begrippen	69
6. Betrouwbaarheid steekproef kottervisserij	76
Resultaten LEI-onderzoek visserij, 2002 en 2003	78

Woord vooraf

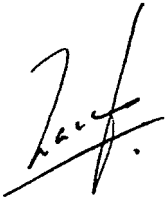
De periodieke rapportage *Visserij in cijfers* geeft voor de kottervisserij, de mosselcultuur en, voor het eerst sinds jaren, ook voor de grote zeevisserij een beknopt overzicht van de bedrijfsresultaten. Voor de kottervisserij is tevens een overzicht van de financiële positie opgenomen. Van de drie sectoren samen is een nagenoeg volledig beeld verkregen dankzij de medewerking vanuit het bedrijfsleven en diverse instellingen, met als belangrijke verbetering dat nu ook de gezamenlijke reders van de grote zeevisserij, met ingang van het jaar 2002, weer gegevens beschikbaar hebben gesteld. De opbrengst- en kostengegevens zijn verzameld in het kader van het Bedrijven-Informatienet van het LEI (het Informatienet). Deze gegevens vormen tevens de basis voor het voldoen aan de verplichting zoals die door de EU is gesteld in dataverordening 1639/2001. Alle EU-lidstaten zijn middels deze regeling verplicht om een bepaald minimum aan gegevens over de diverse vloten van de zeevisserij te verstrekken.

De vorig jaar ingezette vernieuwing van de vormgeving is voortgezet zodat ook nu weer hoofdstukken over de grote zee- en IJsselmeervisserij zijn opgenomen. Daarnaast zijn ook de paragrafen over de kokkel- en oestervisserij en informatie over de vangsten van de kotters weer terug te vinden en er is een aparte paragraaf met begrippen toegevoegd. Aansluitend bij een breed investeringsprogramma in datavastlegging en verwerking zal met ingang van volgend jaar zowel een verdergaande vernieuwing plaatsvinden evenals het tijdstip van publiceren veranderen. De opzet is om sneller te rapporteren en al lopende het jaar een prognose van de bedrijfsresultaten te geven.

De voorlopige cijfers van 2002 bieden een betrouwbaar beeld en de ervaring leert dat zij in het algemeen weinig afwijken van de op een later tijdstip beschikbaar komende definitieve cijfers. Ter vergelijking zijn definitieve cijfers van voorgaande jaren vermeld. Op grond van nieuw uitgevoerde berekeningen zijn enkele gegevens over sectorresultaten in voorgaande jaren licht herzien. Van enkele sectoren zoals de IJsselmeer-, kokkel- en oestervisserij stonden helaas te weinig of geen gegevens ter beschikking om bedrijfsresultaten te kunnen ramen.

Aan deze aflevering van *Visserij in cijfers* hebben verschillende medewerkers van de sectie Visserij een bijdrage geleverd: drs. M.H. Smit aan het hoofdstuk over de financiële positie, ir. J.W. de Wilde aan gegevens over de kottervloot en de aanvoer, drs. M.O. van Wijk aan de hoofdstukken over de schelpdiervisserij, de bedrijfsresultaten en de financiële positie en C. Taal aan de gegevens over de grote zeevisserij, IJsselmeervisserij, oestervisserij, aanvoerprijzen, investeringen en buitenlandse handel. De bedrijfseconomische gegevens werden verzameld en bewerkt door de documentatiemedewerkers G. van der Bent, Th. de Mol, J. van der Plas en teamleider Visserijdocumentatie A. Klok. De eindverantwoordelijkheid lag in handen van C. Taal.

Tot slot bedank ik de vele schippereigenaren, kotterreders en de reders van de grote zeevisserij, die op basis van vrijwilligheid de gegevens beschikbaar hebben gesteld voor de berekening van bedrijfsresultaten en financiële positie. Daarbij moet tevens de zeer prettige samenwerking met een aantal administratie- en accountantskantoren worden vermeld.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L.C. Zachariasse', written in a cursive style.

Prof.dr.ir. L.C. Zachariasse
Algemeen Directeur LEI B.V.

Samenvatting

Algemeen

De opbrengst van de totale Nederlandse zee- en kustvisserij daalde met 10% naar 463 miljoen euro in 2002. De Noordzee-kottervloot nam met 254 miljoen euro bijna 55% van de totale opbrengst voor zijn rekening, 53 miljoen euro minder dan het jaar ervoor. De grote zeevisserijvloot haalde een besomming van 126 miljoen euro, een stijging van 6% ten opzichte van 2001. Zowel de aanvoer van de kottervloot als van de grote zeevisserijvloot nam af met respectievelijk 8% naar 80.000 ton en 12% naar 368.000 ton. De omvang van de kottervloot nam af met acht vaartuigen. De twee vorig jaar naar het buitenland verkochte schepen van de grote zeevisserijvloot werden dit jaar vervangen door twee nieuwbouwtrawlers waardoor de omvang van deze vloot in aantal weer toenam. Eén trawler van de bestaande vloot was het gehele jaar niet inzetbaar.

Zowel de omzet als het aanvoervolume van de Nederlandse visafslagen daalde met bijna 15%. De omzet bleef steken op 365 miljoen euro. De gemiddelde aanvoerprijs op de afslagen bleef gelijk, net als de gemiddelde prijs voor de belangrijke soorten tong en schol. Voor garnalen werd ondanks minder aanvoer een 7% lagere prijs betaald. De afslagomzet van IJsselmeervis steeg slechts licht naar 6 miljoen euro. De aangevoerde hoeveelheid verminderde sterk maar de gemiddelde visprijs lag met 33% aanmerkelijk hoger.

Kottervisserij

Voor het eerst sinds jaren sloot de kottersector een boekjaar af met een negatief nettore-sultaat. Het bedrijfseconomisch verlies bedroeg 4 miljoen euro.

De besomming daalde met 17% naar een niveau van 254 miljoen euro. De inzet verminderde met 9% en de aanvoer viel terug met 8%. Van bijna alle vissoorten werd minder aangevoerd en de gemiddelde visprijs lag op hetzelfde niveau als dat van 2001. Door de teruggelopen aanvoer van tong en schol alleen al werd 25 miljoen euro minder besomd. Ook de verminderde aanvoer van garnalen in combinatie met een lagere gemiddelde prijs dan het jaar ervoor gaf een lagere opbrengst van 15 miljoen euro. De technische kosten (alle kosten exclusief loonbestanddelen) daalden met 9% waarbij de daling van 12 miljoen euro op de belangrijke kostenpost brandstof van grote invloed was. De gemiddelde gasolieprijs daalde naar 20 eurocent en de vloot maakte minder vaardagen. Ook de loonkosten daalden met 13 miljoen euro. Ondanks deze lagere kos-

ten daalde het nettoresultaat voor de kottervloot van een overschot van 20 miljoen euro naar een verlies van vier miljoen euro. De totale arbeidsopbrengst van de kottervisserij (besomming minus technische kosten) daalde met meer dan 30% naar het laagste niveau in de afgelopen 10 jaar.

De omvang van de kottervloot daalde van 401 tot 393 kotters. Het aantal grote boomkorkotters (>2.000 pk) nam net als voorgaande jaren verder af. Dit segment van de vloot kromp met 10% in, terwijl het aantal kotters met een motorvermogen tussen 261 en 300 pk juist weer toenam met 3%. In totaal werden twaalf nieuwe schepen aan de kottervloot toegevoegd waaronder negen aanwinsten voor de garnalenvloot. Het investeringsbedrag in de kottervisserij bleef ongeveer gelijk met ruim 32 miljoen euro.

Het aantal opvarenden nam verder af met 2% tot 1.746 mensjaren. Eén van de oorzaken hiervan was dat er op kotters met meer dan 1.500 pk gemiddeld met minder bemanning werd gevaren. Een opvarende verdiende gemiddeld ongeveer 43.000 euro tegenover 50.000 euro vorig jaar.

De inzet van de kottervloot (pk-dagen) is met 9% gedaald in het afgelopen jaar. Het gemiddeld aantal dagen op zee daalde van 174 naar 165. Het totale motorvermogen nam af met 5% tot 393.000 pk.

De gemiddelde besommingen van alle kottergroepen ontwikkelden zich negatief en de resultaten verslechterden. De garnalenkotters met een motorvermogen tot 261 pk zagen hun gemiddelde besomming bijna gehalveerd. Ook de Eurokotters hadden met aanzienlijk lagere besommingen van zo'n 20% te maken. Veel kotters behaalden niet alleen lagere besommingen maar ook het nettoresultaat viel negatief uit. De middengroepen 301-1.500 pk noteerden ook 20% lagere besommingen maar het resultaat van deze kotters bleef nog wel positief. De grotere kotters tot 2.000 pk boekten een ongeveer 10% lagere besomming en de helft kwam op een negatief resultaat uit. De kotters boven 2.000 pk behaalden gemiddeld een negatief resultaat.

De garnalervisserij beleefde in 2002 een duidelijk mindere periode met een besomming van 38 miljoen euro. De 20% lagere aanvoer van garnalen ten opzichte van het recordjaar 2001 en ook de 7% lagere prijs voor dit schaaldier veroorzaakten een scherpe daling in de besomming van de garnalervisserij. In de boomkorvisserij was sprake van een inzetzaling van 11%. De inzet in de rondvis- en haringspanvisserij nam toe in vergelijking met 2001.

Boomkor bleef de belangrijkste tak van visserij in de kottervisserij maar de besomming daalde met 16%. De in voorgaande jaren ingezette opkomst van visserijtakken zoals twinriggen, snurrevaad en langoustinevisserij zette zich in 2002 niet verder voort.

De Nederlandse kotters voerden in totaal 8% minder vis aan vergeleken met 2001. Mede als gevolg van de lagere vangstquota (TAC's) daalden de platvisvangsten met bijna 15%. De tong- en scholquota werden niet volledig benut. Sinds 1995 is de totale vangsthoeveelheid van de Nederlandse kotters met 40% gedaald.

Voor de kottervisserij als geheel kwam het eigen vermogen begin 2002 uit op ongeveer 42% van het totaal balansvermogen. Dat is een verbetering ten opzichte van begin 2001 toen de solvabiliteit nog 35% bedroeg. Het gemiddelde (lange termijn) vreemd vermogen van bedrijven met meer dan één schip daalde van 1,6 naar 1,4 miljoen euro en de solvabiliteit nam toe van 33 naar 40%. In 2002 stond de financiële positie onder druk omdat de brutokasstroom daalde.

Schelpdiervisserij

Het aantal mosselkweekbedrijven daalde van 55 naar 51 door het verdwijnen van enkele kleinere mosselkwekers. De vijf grootste handels/kweekbedrijven zijn goed voor ruim 20% van de Nederlandse mosselproductie. Het aantal schepen in de mosselcultuur daalde van 71 naar 69 kotters. De aanvoer van mosselen kwam het afgelopen seizoen uit op 48 miljoen kilogram. Een lichte stijging ten opzichte van het magere aanvoerseizoen 2001/2002. Het geraamde nettoresultaat van de sector lag echter met 35 miljoen euro (op een besomming van 68 miljoen euro) iets onder het (record)niveau van de vorige twee seizoenen.

De Nederlandse kokkelvloot kampte voor het derde achtereenvolgende jaar met tegenvallende kokkelvangsten. De geraamde besomming kwam iets lager uit dan het jaar ervoor op een bedrag van 10 miljoen euro.

Grote zeevisserij

De grote zeevisserijvloot breidde in 2002 per saldo uit met één schip waardoor de vloot aan het eind van het jaar uit 17 schepen bestond. Daaronder behoorden ook twee nieuwe, relatief kleine, diepvrieshektrawlers die aan het eind van het jaar in de vaart werden gebracht. Twee grote trawlers werden gemoderniseerd waardoor zij een aantal maanden uit de vaart waren. Slechts 13 trawlers waren daardoor het gehele jaar door actief. Het totale motorvermogen bleef met 135.000 pk gelijk aan het jaar ervoor en de bruto-inhoud van de vloot bedroeg ruim 90.000 GT.

Iets meer dan 50% van de inzet van de vloot, gemeten in GT-dagen, vond plaats in Afrikaanse wateren. De totale aanvoer nam ten opzichte van het jaar ervoor af met 12% tot bijna 368 duizend ton. Verminderde vangsten in de wateren bij Mauritanië veroorzaakten deze daling. De aanvoer van sardinella liep terug met 45%. Van makreel en haring steeg de aanvoer daarentegen met respectievelijk 60 en 15%.

De aanvoerbesomming in 2002 bedroeg 126 miljoen euro, een stijging van bijna 6% ten opzichte van de geraamde besomming in 2001. De vloot sloot het jaar af met een verlies van 10,7 miljoen euro. Dit verlies werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de slechte visserij in Afrikaanse wateren gecombineerd met hoge exploitatiekosten in het algemeen. In 2002 werd met de visserij in Afrikaanse wateren slechts 40% van de tota-

le opbrengst gerealiseerd. De visserij in andere wateren was over het algemeen wel goed.

Buitenlandse handel

Voor het eerst sinds jaren daalde in 2002 de invoerwaarde van vis en visproducten in Nederland. De importwaarde lag meer dan 10% lager dan in 2001 en bleef steken op een bedrag van 1,25 miljard euro. De geïmporteerde hoeveelheid vis nam met 3% toe tot 641 duizend ton waarbij bevroren vis met 365 duizend ton meer dan 50% van de totale hoeveelheid uitmaakte. De import van vis van buiten Europa liep terug terwijl de invoer van vis uit andere EU-landen wel toenam. De garnalenimport daalde met 23 miljoen euro tot 210 miljoen euro door met name lagere importen uit Thailand, China en Nigeria. Bijna 50% van de importwaarde van deze schaaldieren komt uit landen als Duitsland, Denemarken, Nigeria en Bangladesh.

De uitvoer van vis en visproducten stagneerde in 2002. De waarde ervan bleef steken op ruim 1,9 miljard euro. Ook het volume liep terug met 3% naar 785 duizend ton. De uitvoer naar belangrijke landen als Duitsland, Frankrijk en Spanje liep terug, er werd naar deze landen gezamenlijk 10% minder geëxporteerd. Naar Nigeria en in mindere mate ook naar Zwitserland en Polen werd meer geëxporteerd.

De exportwaarde van garnalen verminderde met 13% tot een bedrag van 294 miljoen euro. Naar bijna alle landen werd minder geëxporteerd maar vooral de uitvoer naar Frankrijk liep sterk terug. België bleef het belangrijkste land voor de export van garnalen.

Summary

General

Total gross revenue of Dutch sea and coastal fisheries decreased by 10% to € 0.46 billion in 2002. The North Sea cutter fleet accounted for less than 55% of that amount, € 53 million less than last year.

Revenues in the distant water fishery were € 126 million, an increase by 6% compared to 2001. Volume of landings of both, the cutter fleet and the distant-water fleet, decreased by respectively 8% to 80,000 tonnes and 12% to 368,000 tonnes. The size of the cutter fleet was reduced by 8 vessels. The distant water fleet increased by one vessel from 16 to 17 as a result of investment in two small new vessels and rejection of one vessel.

Total turnover as well as volume of landings of the Dutch fish auctions decreased by nearly 15% to € 365 million and 80.000 tonnes. Average prices for sole and plaice did not change. Despite a decrease in the volume of landings of shrimp, average prices fell with 7%. Turnover of fish from the IJsselmeer rose slightly to € 6 million. Average prices increased by 33%.

Cutter sector

For the first time since many years, the cutter sector suffered an economic loss of € 4 million. The value of landings decreased by 17% to € 254 million. Total effort decreased by 9% and the volume of landings decreased by 8%. Despite lower volumes of landings of all species, average prices did not change compared with 2001. Lower landings of flatfish, sole and plaice, caused € 25 million lower gross revenues. Also lower landings of shrimp combined with lower average prices than the year before showed lower gross revenues of € 15 million.

Operational costs (all costs except labour costs) decreased by 9%. This was mainly caused by savings of € 12 million with respect to the most important cost category, namely fuel. The average fuel price fell to € 0.20 and the fleet was also fewer days at sea. Labour costs decreased by € 13 million. Despite the lower costs, the net result fell from a profit in 2001 of € 20 million to a loss in 2002 of € 4 million. Total returns on labour (earnings minus operational costs) decreased by more than 30%.

The size of the cutter fleet decreased by 8 vessels to 393 cutters. The number of large beam trawlers (>1,472 kW) decreased by 10%. This was partly compensated by a

small increase in the number of cutters with engine power between 192 and 222 kW. In 2002 12 new vessels were added to the cutter fleet among which nine new shrimpers. Total investment increased little to € 32 million.

Employment on board decreased by 2% to 1,746 man-years, partly as a result of a decrease in the average crew size, in particular on the large cutters with engine power above 1,104 kW. The average crew member earned about € 43,000 in 2002 compared to € 50,000 last year.

Total effort of the cutter fleet in HP-days decreased by 9%. The average number of days at sea went back from 174 to 165. Total engine power decreased by 5% to 393,000 HP.

Without exceptions the average gross revenues and also net results of groups of cutters, both from northern and southern harbours, showed a negative development. Gross revenues of shrimpers in the 0-191 kW group showed a decline of 50%. The same trend for the Eurocutters can be seen which showed a decline of 20%. Also the net results were negative for many cutters. Gross revenues of the group of cutters between 222-1,103 kW also declined by 20% but their net economic result was still positive. Large beam trawlers (-1,471 kW) booked 10% lower gross revenues and 50% of them faced a negative net result.

Gross revenues in the fishery for shrimps in 2002 reached the low level of € 38 million. Volume of landings decreased by 20% compared to the record year 2001. Also a 7% lower price for shrimp caused a sharp decline in gross revenues. Effort in the beam trawl fishery decreased by 11%. Beam trawl remained the most important segment with revenues diminishing by 16%. Upcoming segments in the years before such as Twinrig, Danish seine and fisheries for langoustine did not continue in 2002.

The Dutch cutter fleet reported an 8% decrease in the volume of landings compared to 2001. Partly as a result of lower TACs the catches of flatfish decreased. Since 1995 the total volume of landings of the Dutch cutter fleet has decreased by 40%.

Solvability of the cutter enterprises improved from 35% to 42% at the beginning of 2002. The average long term debts of companies with more than one vessel shrank from €1,6 to € 1,4 million and solvability of these companies increased from 33 to 40%. In 2002 the cash flow of most of the enterprises had deteriorated.

Shellfish fisheries

The number of companies decreased from 55 to 51 as a result of the business ending of some smaller mussel farmers. Companies in the processing sector have gradually increased their share in Dutch mussel farming in recent years and the five biggest companies account for more than 20% of the Dutch mussel production. The number of vessels decreased from 71 to 69. Aggregate landings of mussels amounted to 48 million kilograms in the season 2002/2003. This was slightly higher than in 2001/2002.

The net economic result of the sector however, stayed nearly at the same level of approximately € 35 million, only slightly lower than the two previous (record) seasons. Gross revenues of the mussel farmers reached € 68 million. The Dutch cockle fleet suffered from low catches as it did in the three previous years. Estimated revenues of the fleet decreased slightly to € 10 million.

Distant-water fisheries

The distant-water fleet increased in 2002 by one vessel to 17 vessels. Two small new vessels joined the fleet in the second half of the year while one vessel was rejected. Two freezer trawlers were modernised during the year 2002 so only 13 vessels were active at sea during the whole year. The capacity of the trawler fleet remained the same with 135,000 pk engine power and in excess of 90,000 GT.

A little more than 50% of effort of the fleet, measured in GT-days at sea, took place in African waters. The volume of landings decreased by 12% to 365,000 tonnes. In particular catches in waters of Mauritania were low. Total value of landings of the trawler fleet reached € 126 million, a rise of 6% compared with the estimated value of landings in 2001. Because of the bad fisheries in Mauritanian waters, the fleet took a loss of € 10,7 million.

Foreign trade

For the first time since many years the import of fish decreased. The value of import declined by more than 10% in 2002 to € 1,25 billion while the volume of imports decreased by almost 3% to 641,000 tonnes. Frozen fish accounted for more than 50% of the total of import.

Import of fish from countries outside Europe decreased considerably while import of fish from other EU countries rose. Import of shrimp decreased with € 23 million to an amount of € 210 million. Imports from Thailand, China and Nigeria were at a lower level than the year before. Countries like Germany, Denmark, Nigeria and Bangladesh account for some 50% of the total value of import.

The value of export of fish and fishproducts did not rise in 2002 and stuck at € 1,9 billion. The volume of export decreased by 3% to 785,000 tonnes. In particular exports of fish to important countries like Germany, France and Spain decreased. For all three countries together this was 10%. Exports to Nigeria and, to a lower extent, also to Switzerland and Poland increased significantly. Exports of shrimp decreased by 3% to € 294 million. Belgium was still the most import country for this product and the export to France declined considerably.

A translation of the table of contents and the headings of tables in the text is provided on the next pages.

Contents

1. Introduction	19
2. General survey	23
2.1 Development of fleet and investments	23
2.2 Gross revenues	26
2.3 Turnover and prices on fish auctions	24
3. Economic results of cutter fisheries	29
3.1 General	29
3.2 The fleet	29
3.3 Economic results of the cutter sector	30
3.4 Economic results by HP group	32
3.5 Economic results by type of fishery	34
3.6 Catches and landings	41
4. Financial position of cutter fisheries	42
4.1 Number of enterprises	42
4.2 Financial position of the sector	42
4.3 Financial position by HP group	44
5. Shellfish fisheries	46
5.1 Mussel culture	46
5.1.1 General	46
5.1.2 Number of enterprises and fleet	46
5.1.3 Landings and revenues	48
5.1.4 Economic results of the mussel sector	49
5.2 Cockle fisheries	50
5.3 Oyster fisheries	51
6. Distant water fisheries	52
6.1 General	52
6.2 Fleet and investments	52
6.3 Effort and landings	53
6.4 Gross revenues and economic result	55
7. Fisheries from the IJsselmeer	56

8. Foreign trade	58
8.1 General	58
8.2 Imports	58
8.3 Exports	60
Annex	
1. Overview of Dutch quota	63
2. Import of fish and fish products in value	65
3. Export of fish and fish products in value	66
4. Average prices of fish on Dutch auctions	67
5. Explanation of used concepts	69
6. Reliability of sample of cutter fisheries	76
Publications in 2002/2003	78

Table headings

- 1.1 Population and sample to region and HP group.
- 1.2 Comparison of technical characteristics of population and sample.
- 2.1 Fleets of sea and coastal fisheries; number of vessels, engine power, age of vessels and number of crew (at the end of the year).
- 2.2 Investments in sea and coastal fisheries.
- 2.3 Gross revenues of sea and coastal fisheries.
- 2.4 Turnover of fish auctions.
- 2.5 Dutch and foreign contribution to auction turnover.
- 3.1 Number of vessels of the cutter fleet by region, engine power and age (at the end of the year).
- 3.2 Aggregate financial results of the cutter fleet.
- 3.3 Cutter fleet average number and engine power, aggregate crew and fuel consumption.
- 3.4 Average financial results per vessel by region and HP group of the cutter fleet.
- 3.5 Relative shares by HP group in fleet, engine power, employment, gross revenues, costs and revenues to labour.
- 3.6 Fishing effort of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.7 Gross revenues of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.8 Average revenue to labour per crew member of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.9 Main indicators per man-year of the cutter fleet in 1970-2001.
- 3.10 Volume of landings by species of the cutter fleet.
- 4.1 Number of enterprises in the cutter sector.
- 4.2 Investments and long-term debt of the cutter sector.
- 4.3 Aggregate net result, gross and net cash flow of the cutter sector.
- 4.4 Average long-term debt and net cash flow per enterprise in the cutter sector.
- 5.1 Number of enterprises by size class and region in mussel culture.
- 5.2 Number of vessels by region, age and engine power in mussel culture.
- 5.3 Production, value and average price of mussels.
- 5.4 Aggregate financial results of mussel culture.
- 5.5 Main indicators of cockle fisheries.
- 5.6 Main indicators of oyster fisheries.
- 6.1 Main indicators of the freezer trawler fleet.
- 6.2 Aggregate net result of the freezer trawler fleet.
- 7.2 Volume of landings by species of IJsselmeer fisheries.
- 7.3 Value of landings of main species of IJsselmeer fisheries.
- 8.1 Import value by origin and product.
- 8.2 Export value by destination and product.

1. Inleiding

Doel

Deze jaarlijkse rapportage over de Nederlandse visserij heeft tot doel gegevens te verstrekken over de structuur, de bedrijfsresultaten en financiële positie van de kottervisserij in 2002 met vergelijkende cijfers van voorgaande jaren. Van de grote zeevisserij wordt een beeld van de bedrijfsresultaten en kernindicatoren geschetst. Ook van andere sectoren in de Nederlandse visserij zoals de schelpdiervisserij en IJsselmeervisserij wordt de structuur kort beschreven en een aantal kernindicatoren gepresenteerd.

Met dit overzicht wordt voorzien in een behoefte van belanghebbenden in de visserijsector zoals het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Productschap Vis en individuele ondernemers in de visserij. De publicatie wordt gefinancierd door het Ministerie van LNV. Ten behoeve van deze publicatie verzamelde gegevens worden ook gebruikt bij andere onderzoeken naar de achtergronden van de bedrijfsresultaten en de ontwikkeling van kosten en opbrengsten. Deze onderzoeken worden afzonderlijk gepubliceerd.

Methode

De opbrengst- en kostengegevens van de kottervisserij zijn verzameld in het kader van het Bedrijven-Informatienet van het LEI (het Informatienet). Sinds 2002 zijn ook van de grote zeevisserij weer opbrengst- en kostengegevens verzameld.

Van de grote zeevisserij hebben de rederijen over het jaar 2002 bedrijfseconomische gegevens verstrekt over alle door hen geëxploiteerde, onder Nederlandse vlag varende, visserij schepen. Daardoor is voor het eerst sinds jaren weer een volledig beeld verkregen van de grote zeevisserij. De informatie over opbrengsten is gebaseerd op prijsgegevens van de vis zoals deze bij de rederijen worden gehanteerd ter bepaling van de lonen voor de bemanning. Wat betreft de afschrijvingen op de diepvriestrawlers is voor het jaar 2002 uit praktische overwegingen uitgegaan van de door de rederijen toegepaste fiscale afschrijvingen, dit in tegenstelling tot de gebruikelijk door het LEI gehanteerde bedrijfseconomische afschrijvingsmethode zoals die ook bij de kottector wordt toegepast. Voor de kostenpost rente geldt dat met de werkelijk betaalde rente op hypotheken en leningen is gecalculleerd. De rente over het gemiddeld geïnvesteerd eigen vermogen is hier buiten beschouwing gelaten. Bij toepassing van de LEI-

afschrijvings- en rentemethode zouden de afschrijvings- en rentebedragen waarschijnlijk hoger zijn uitgevallen waardoor het verlies voor dit onderdeel van de vloot in 2002 nog groter zou zijn geweest.

Van de kottervisserij bestaat de populatie uit kotters die zich op een professionele manier bezighouden met de visserij op de Noordzee en de Waddenzee. Over het algemeen gaat het hierbij om kotters met een lengte van meer dan 10 meter die in het bezit zijn van de benodigde licenties, vergunningen en vangstrechten. Daarnaast moeten zij in het verslagjaar in voldoende mate actief zijn geweest. Dit wordt vastgesteld aan de hand van individuele logboekgegevens (VIRIS) van de kotters die het LEI ter beschikking krijgt van het Ministerie van LNV. Criteria hierbij zijn: minimum aantal dagen op zee en met de schepen moet een besomming van € 50.000 of meer zijn behaald. Visserij in het kader van recreatieve bezigheden blijft buiten beschouwing. De bedrijfsresultaten van de kotters worden geschat op basis van een vaste steekproef van deelnemers aan het Informatienet, het zogenaamde panel. Dit panel bestaat uit vissers die vrijwillig inzicht willen geven in hun boekhouding aan medewerkers van het LEI. Gemiddeld eens in de drie maanden wordt hun bedrijfsboekhouding overgenomen door een medewerker.

Het LEI neemt van de paneeldeelnemers alleen de gegevens over voor zover die betrekking hebben op de uitoefening van het visserijbedrijf. Privé-inkomsten en uitgaven worden niet gedocumenteerd.

De paneeldeelnemers zijn ingedeeld op basis van thuishaven in twee regio's, Noord en Zuid, en op basis van geregistreerd motorvermogen (uitgedrukt in pk's) in pk-groepen. Van de aldus ingedeelde kotters worden de gemiddelde bedrijfsresultaten per groep van paneeldeelnemers berekend.

Bij het berekenen van de totale resultaten van de kottersector wordt rekening gehouden met het werkelijke aantal actieve kotters (de populatie) in de betreffende groep. Hiertoe wordt voor elke groep het gemiddelde berekend van het aantal kotters aan het begin en aan het eind van het verslagjaar. Het groepsgemiddelde van de bedrijfsresultaten wordt met dit aantal vermenigvuldigd om een schatting te krijgen van de totale resultaten van alle actieve kotters van elke groep. In het verleden is gebleken dat deze berekeningswijze tot een kleine overschatting van de werkelijke resultaten leidt omdat niet alle kotters het hele jaar actief zijn geweest. Als correctie wordt daarom nog een vermenigvuldigingsfactor van 0.95 toegepast op de berekende groepsgemiddelden (behalve op het aantal mensjaren).

Voor de berekening van de voorlopige bedrijfsresultaten van 2002 zijn gegevens van opbrengsten en enkele belangrijke kostensoorten uit de bedrijfsboekhoudingen aangevuld met ramingen van de overige kosten¹. De voorlopige cijfers van 2002 bieden daarmee een betrouwbaar beeld en de ervaring leert dat zij in het algemeen weinig

¹ Alleen vanwege deze ramingen worden de cijfers over het jaar 2002 als voorlopig beschouwd.

afwijken van de op een later tijdstip beschikbaar komende definitieve cijfers.¹ Ter vergelijking zijn definitieve cijfers van voorgaande jaren vermeld. Op grond van nieuw uitgevoerde berekeningen zijn enkele gegevens over sectorresultaten in voorgaande jaren licht herzien. Van enkele sectoren zoals de IJsselmeer-, kokkel- en oestervisserij stonden helaas te weinig of geen gegevens ter beschikking om bedrijfsresultaten te kunnen ramen.

Representativiteit panel kottervisserij

In tabel 1.1 is de populatie en de panelsteekproef voor het jaar 2000 weergegeven. Hierbij is de populatie gegroepeerd naar regio (noord en zuid) en pk-klasse. Het totaal aantal schepen bedroeg 430 in 2000, waarvan 118 schepen in de steekproef waren opgenomen. Voor elk van de groepen is het aantal schepen in de populatie, het aantal schepen in de steekproef en het steekproefpercentage weergegeven.

Tabel 1.1 Aantal schepen in populatie en steekproef naar regio en pk-klasse, 2000

Regio	Pk klasse	Populatie	Steekproef	Steekproef percentage
Noord	< 260	73	15	21
Noord	261-300	119	25	21
Noord	301-800	13	6	46
Noord	801-1.500	10	2	20
Noord	1.501-2.000	62	19	31
Noord	>2.000	43	16	37
Zuid	< 260	7	2	29
Zuid	261-300	47	12	26
Zuid	301-800	0	0	n.v.t.
Zuid	801-1.500	4	2	50
Zuid	1.501-2.000	31	8	26
Zuid	>2.000	21	12	57
Totaal		430	118	27

Representativiteit is een vaak genoemd criterium bij het beoordelen van de kwaliteit van een steekproef. Representativiteit kan worden opgevat als de mate waarin de steekproef een goede afspiegeling is van de onderzoekspopulatie voor een bepaald ken-

¹ De cijfers kunnen om verzameltechnische redenen pas een jaar na afloop van een boekjaar definitief worden gemaakt.

getal. Om de representativiteit te beoordelen moet dan ook een vergelijking worden gemaakt tussen de kenmerken van de steekproef en de kenmerken van de populatie. De representativiteit van de steekproef in de kottervisserij kan worden bepaald aan de hand van drie typen variabelen: de technische karakteristieken, de visserij-inspanning en de vangsten. In de nog uit te brengen LEI-publicatie *Evaluatie steekproef Visserij* (Van Oostenbrugge en Vrolijk, 2003) worden deze analyses uitgevoerd en gedocumenteerd. In tabel 1.2 wordt als voorbeeld een beeld gegeven van de representativiteit ten aanzien van de technische kenmerken: bouwjaar van het casco (1), lengte (2) en tonnage (3) van het casco. Hieruit blijkt dat, op enkele groepen na, de steekproef technisch gezien representatief is voor de kottervloot. In de tabel wordt tevens aangegeven in hoeverre een eventueel verschil significant is.¹

Tabel 1.2 Vergelijking technische karakteristieken casco in populatie en steekproef

Pk-klasse	Regio	Bouwjaar			Lengte			Tonnage		
		popu- latie	steek- proef	p a)	popu- latie	steek- proef	p a)	popu- latie	steek- proef	p a)
< 260	N	1953	1949	0,55	19,0	19,5	0,38	34,1	37,9	0,29
< 260	Z	1952	1963	0,32	18,4	18,5	0,96	30,2	36,0	0,35
261-300	N	1969	1973	0,42	21,9	22,6	0,18	68,9	82,0	0,05
261-300	Z	1982	1982	0,91	23,5	23,1	0,72	104,5	90,4	0,57
301-800	N	1974	1970	0,42	25,1	27,0	0,49	111,4	113,8	0,92
801-1.500	N	1978	.	.	33,1	.	.	229,2	.	.
801-1.500	Z	1979	1977	0,48	33,4	34,4	0,46	228,8	231,5	0,74
1.501-2.000	N	1989	1987	0,22	40,6	40,9	0,74	422,5	414,0	0,68
1.501-2.000	Z	1987	1988	0,88	39,9	40,6	0,34	393,3	419,7	0,28
>2.000	N	1986	1986	0,89	41,9	41,5	0,39	450,5	443,5	0,70
>2.000	Z	1986	1986	0,87	43,0	42,1	0,46	509,3	477,0	0,31

a) De p-waarde is de uitkomst van een statistische test en geeft aan hoe groot de kans is dat het waargenomen verschil veroorzaakt wordt door toeval.

In deze tabel bijvoorbeeld: er is een kans van 55% dat een verschil van een halve meter in lengte tussen de gemiddelde lengte van de schepen in het panel en die van de totale vloot tot 260 pk Noord door het toeval van de steekproef trekking ontstaan is en daarmee niet-significant is. Zie verder bijlage 6 voor een toelichting.

In het algemeen wordt aangenomen dat een verschil dat resulteert in een p-waarde kleiner dan 0,05 niet door toeval is ontstaan. Dit wordt ook wel aangeduid als een statistisch significant verschil.

¹ Met behulp van een tweezijdige t-toets is getest of het gemiddelde van deze karakteristieken in een groep in de steekproef afwijkt van het gemiddelde in de populatie.

2. Algemeen overzicht

2.1 Ontwikkeling van vloot en investeringen

In de zeevisserij nam de vlootomvang af van 417 naar 410¹ schepen (tabel 2.1). De kottervloot werd met acht vaartuigen ingekrompen terwijl de grote zeevisserijvloot per saldo met één vaartuig uitbreidde. Eén hektrawler werd in het begin van het jaar uit de vaart gehaald vanwege onherstelbare schade door brand en in de tweede helft van het jaar werden twee nieuwe vaartuigen aan de grote zeevloot toegevoegd. De werkgelegenheid daalde per saldo met 16 opvarenden. Het totale motorvermogen in de kottervisserij liep met bijna 6% terug tot 393.000 pk terwijl in de grote zeevisserij het motorvermogen gelijk bleef.

Het aantal actieve schepen in de mossel- en kokkelvloot nam in 2002 verder af met respectievelijk 2 en 4 schepen.

De investeringen in nieuwe schepen, tweedehandsschepen uit het buitenland en nieuwe motoren in de zee- en kustvisserij stegen van 42 naar 69 miljoen euro. Investeringsruimte in vangstrechten zijn hier verder buiten beschouwing gelaten. De stijging kwam geheel voor rekening van de grote zeevisserijvloot. Er werden 2 nieuwe schepen in de vaart gebracht en 2 andere schepen werden grondig gerenoveerd. In de andere sectoren lagen de investeringen nagenoeg op hetzelfde niveau als vorig jaar.

In de kottervisserij werden 12 nieuwe schepen in de vaart gebracht. Drie daarvan vielen in de 2.000 pk-klasse, acht kotters in de klasse van 300 pk en één in de klasse tot 200 pk. Meer dan de helft (5) van de nieuwe 300 pk kotters waren speciaal ingerichte vaartuigen voor de garnalenvisserij. De overige schepen waren eurokotters die hoofdzakelijk met de boomkor op platvis vissen. De nieuw in de vaart gebrachte garnalenkotters waren net als vorig jaar nog een uitvloeisel van eerder aangegane investeringsverplichtingen na de goede winstgevendheid in de garnalenvisserij in de laatste jaren. De investeringsruimte binnen deze kottergroep was daardoor toegenomen. De investeringen in nieuwe motoren lagen op een laag niveau (tabel 2.2). Er werden slechts 12 nieuwe motoren ingebouwd tegen meer dan 20 in voorgaande jaren. De investeringen in de andere sectoren stonden op een zeer laag pitje en kwamen uit op minder dan 4 miljoen euro.

¹ Het Ministerie van LNV hanteert een vlootcijfer van 937. Alle officieel in het NRV (Nederlands Register van Vissersvaartuigen) vermelde vaartuigen zijn in dit getal opgenomen. Een groot aantal van de vaartuigen wordt door het LEI niet als professionele vissersvaartuigen beschouwd.

Tabel 2.1 Actieve vloot van de zeevisserij en de kustvisserij (per 31 december)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
AANTAL VAARTUIGEN							
Kottervisserij	437	416	407	399	402	401	393
Grote zeevisserij b)	14	14	15	16	18	16	17
Totaal zeevisserij	451	430	421	415	420	417	410
Mosselcultuur	75	75	76	77	73	71	69
Kokkelvisserij c)	12	19	28	27	15	16	12
Overige kustvisserij d)	19	19	20	21	20	20	20
Totaal	557	543	546	540	528	524	511
MOTORVERMOGEN (1.000 pk) f)							
Kottervisserij	467	443	434	425	428	416	393
Grote zeevisserij b)	80	80	86	119	140	135	135
Totaal zeevisserij	547	523	520	544	568	551	528
Mosselcultuur	42	43	47	49	52	51	53
Kokkelvisserij c) e)	7	11	18	17	10	10	8
Overige kustvisserij d)	6	6	6	7	6	6	6
Totaal	602	583	591	617	636	618	595
LEEFTIJD SCHEPEN							
0-10 jaar	177	168	136	116	120	110	118
11-20 jaar	150	155	192	212	212	207	186
meer dan 20 jaar	230	220	218	212	196	207	207
Totaal	557	543	546	540	528	524	511
AANTAL OPVARENDEN							
Kottervisserij	2.037	1.923	1.858	1.825	1.831	1.775	1.746
Grote zeevisserij b)	426	424	462	516	600	573	586
Totaal zeevisserij	2.463	2.347	2.320	2.341	2.431	2.348	2.332
Mosselcultuur	225	225	225	229	220	214	208
Kokkelvisserij c)	66	66	70	66	64	64	60
Overige kustvisserij d)	48	48	50	52	50	50	50
Totaal	2.802	2.686	2.665	2.688	2.765	2.674	2.650

a) Voorlopige cijfers; b) Vanaf 1996 inclusief Wiron-schepen; c) Betreft alleen visserij op kokkels. Aantal schepen actief in visserij op spisula's/mesheften en dergelijke niet bekend. In totaal hebben 37 schepen een visserijvergunning waarvan naar schatting 33 operationeel inzetbaar zijn; d) Betreft alleen oestervis-

serij. Aantal actieve schepen in kreeftenvisserij en dergelijke niet bekend; e) Uitgegaan is van het geregi-
streerde motorvermogen, motoren staan in de praktijk echter afgesteld en verzegeld op 400 pk;
f) 1 pk = 0,736 kW.

Bron: LNV-Directie Visserij; Scheepvaart-Inspectie; Productschap Vis; Informatienet.

Tabel 2.2 Investerings in de zee- en kustvisserij b)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
KOTTERVISSERIJ							
Miljoen euro b)	14	13	17	18	23	31	32
Aantallen:							
-nieuwe schepen	4	5	5	5	9	15	12
-andere schepen c)	1	1	2	2	2	-	2
-verlengingen e.d.	3	2	2	2	2	1	4
-nieuwe motoren	33	21	33	23	25	21	11
GROTE ZEEVISSERIJ							
Miljoen euro b)	8	0	27	36	79	8	34
Aantallen:							
-nieuwe schepen	1	-	1	1	2	-	2
-andere schepen c)	-	-	-	1	-	-	-
-verlengingen e.d.	1	-	-	-	2	1	2
-nieuwe motoren	-	-	-	-	-	-	-
MOSSELCULTUUR							
Miljoen euro b)	6	8	6	3	7	3	3
Aantallen:							
-nieuwe schepen	2	4	4	1	3	1	1
-andere schepen c)	-	-	-	-	-	-	-
-verlengingen e.d.	4	1	-	-	1	1	-
-nieuwe motoren	6	1	2	4	1	4	1
OVERIGE SECTOREN d)							
Miljoen euro b)	3	1	0,5	0,5	1	0,5	0,5
Aantallen:							
-nieuwe schepen	2	-	-	-	3	3	1
-andere schepen c)	2	-	-	-	1	-	-
-verlengingen e.d.	2	3	1	1	2	-	-
-nieuwe motoren	8	4	3	2	1	1	-

Tabel 2.2 (Vervolg)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
TOTALE VLOOT							
Miljoen euro b)	31	22	50	58	111	42	69
Aantallen:							
-nieuwe schepen	9	9	10	7	17	19	16
-andere schepen c)	3	1	2	3	3	-	2
-verlengingen e.d.	10	6	3	3	7	3	6
-nieuwe motoren	47	26	38	29	27	26	12

a) Voorlopige cijfers; b) Bruto-investeringen, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen. Peildatum: tijdstip van in de vaart brengen; c) Tweedehandsschepen uit buitenland of andere bedrijfstakken; d) Oestercultuur, kokkelvisserij en overige kustvisserij.

2.2 Besomming

De opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij daalde met 10% tot 463 miljoen euro. In de kottervisserij daalde de opbrengst met meer dan 17% terwijl in de grote zeevisserij de opbrengst steeg met 6%. In de mosselcultuur daalde de opbrengst met bijna 6% en in de overige sectoren bleef de opbrengst nagenoeg gelijk (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij (x miljoen euro) b)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Kottervisserij	276	259	275	303	290	307	254
Grote zeevisserij	86	97	113	109	113	119	126
Totaal zeevisserij	362	356	388	412	403	426	380
Mosselcultuur c)	48	54	44	54	73	72	68
Kokkelvisserij d)	3	5	27	23	7	11	10
Overige kustvisserij e)	3	3	3	4	5	5	5
Totaal	416	418	462	493	488	514	463

a) Voorlopige cijfers; b) Inclusief overige opbrengsten en aanvoer in buitenlandse havens; c) Exclusief de door het Mosselfonds opgenomen mosselen, seizoenscijfers; d) Inclusief spisula-visserij; e) Oestervisserij/kreeftvisserij.

Bron: LNV-Directie Visserij, Productschap Vis, Informatienet.

2.3 Visafslagen: omzet en prijzen

De gezamenlijke Nederlandse visafslagen noteerden de laagste omzet van de afgelopen zeven jaren. De totale omzet daalde met bijna 15% tot 365 miljoen euro (tabel 2.4). Het aanvoervolume lag op een bijna 14% lager niveau dan vorig jaar en de gemiddelde

Tabel 2.4 Omzet van de afslagen (x miljoen euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Urk	98	103	114	128	121	122	109
IJmuiden	54	55	52	51	48	46	40
Den Helder	46	40	44	50	51	49	40
Goedereede	38	34	34	34	34	34	31
Harlingen	33	29	33	44	41	48	37
Lauwersoog	25	28	31	36	34	35	29
Vlissingen	27	32	29	31	34	34	31
Scheveningen	23	21	21	20	21	20	16
Breskens	10	10	10	10	10	15	13
Den Oever	10	8	10	15	11	17	12
Colijnsplaat	7	7	8	9	8	9	7
Totaal	371	368	388	429	415	428	365

Bron: Productschap Vis.

prijs van alle aangevoerde vis en garnalen daalde met 0,5%. Alle afslagen boekten een lagere omzet dan het jaar ervoor. Wat omzet betreft behield de afslag van Urk het grootste marktaandeel van bijna 30%.

Van alle belangrijke vissoorten werd minder aangevoerd. De aanvoer van garnalen daalde met 36%. De gemiddelde prijs lag 7% lager waardoor de afslagomzet voor dit schaaldier alleen al ruim 18 miljoen euro lager uitkwam. In bijlage 4 is een gedetailleerd overzicht van de aanvoerprijzen opgenomen.

Net als in voorgaande jaren namen ook in 2002 onder buitenlandse vlag geregi-
streerde vaartuigen bijna 30% van de afslagomzet voor hun rekening (tabel 2.5).

Tabel 2.5 Nederlandse en buitenlandse aanvoer op Nederlandse afslagen (x miljoen euro)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Nederlandse kotters a)	263	278	305	294	301	258
Buitenlandse schepen b)	106	110	124	121	127	107
Totaal	368	388	429	415	428	365

a) Exclusief huuropbrengsten en -uitgaven inzake visrechten en overige opbrengsten; b) Raming.

Bron: Productschap Vis, Informatienet.

3. Kottervisserij: bedrijfsresultaten

3.1 Algemeen

Voor het eerst sinds jaren moest de kottervloot het jaar afsluiten met een negatief nettoresultaat. Er werd in 2002 een verlies geleden van vier miljoen euro. Alle voor de Nederlandse kottervloot belangrijke visquota waren lager dan het jaar ervoor. Mede daardoor viel het aanvoervolume met ruim 8% terug.

3.2 De vloot

Na enkele jaren van stabilisatie daalde in 2002 de omvang van de kottervloot weer verder van 401 tot 393 kotters (tabel 3.1). Het aantal grote boomkorkotters (>2.000 pk) nam met 10% af. Daarentegen zette de stijgende trend in de groep kotters met een motorvermogen tussen 261 en 300 pk (voornamelijk Eurokotters) zich wederom voort. De gemiddelde kotter had een leeftijd van bijna 26 jaar eind 2002. Het totale motorvermogen daalde met ruim 5% tot 393.000 pk. Mede door de mindere resultaten zijn in de afgelopen twee jaar al 26 kotters gesaneerd voor een totaalbedrag van 17,4 miljoen euro. Doordat nog steeds ongebruikte en gereserveerde licenties beschikbaar waren, kon gedeeltelijk opnieuw in schepen worden geïnvesteerd. Begin 2003 stelde het Ministerie van LNV negen miljoen euro beschikbaar voor een nieuwe saneringsregeling voor de kottervloot.

Tabel 3.1 Aantal actieve vaartuigen in de kottervisserij naar regio, leeftijd en motorvermogen (per 31 december)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Regio							
- Noord	323	303	302	296	297	296	286
- Zuid	114	113	105	103	105	105	107
Totaal	<u>437</u>	<u>416</u>	<u>407</u>	<u>399</u>	<u>402</u>	<u>401</u>	<u>393</u>
Leeftijd							
- 0 - 10 jaar	132	121	94	79	86	80	85
- 11 - 20 jaar	125	128	148	163	166	160	147
- meer dan 20 jaar	180	167	165	157	150	161	161
Totaal	<u>437</u>	<u>416</u>	<u>407</u>	<u>399</u>	<u>402</u>	<u>401</u>	<u>393</u>
Motorvermogen (pk)							
1 - 150	17	13	12	10	9	7	8
151 - 200	34	29	23	22	16	16	17
201 - 260	47	45	47	47	41	41	37
261 - 300	136	143	142	145	158	168	173
301 - 600	15	13	12	9	12	10	9
601 - 800	5	4	4	3	3	2	2
801 -1.100	5	4	6	6	6	7	6
1.101 -1.500	14	9	10	8	8	9	8
1.501 -2.000	97	90	88	88	90	84	82
2.001 en meer	67	66	63	61	59	57	51
Totaal	<u>437</u>	<u>416</u>	<u>407</u>	<u>399</u>	<u>402</u>	<u>401</u>	<u>393</u>
Gemiddeld motorvermogen (pk)	1.069	1.065	1.066	1.065	1.066	1.037	1.000

a) Voorlopige cijfers.

Bron: LNV-Directie Visserij; Scheepvaart-Inspectie; Informatienet.

3.3 Resultaten van de kottector

De totale opbrengst van de kottervloot lag met 254 miljoen euro op een fors lager niveau dan het jaar ervoor (tabel 3.2). Met name de opbrengsten van belangrijke soorten zoals tong, schol en garnalen liepen aanzienlijk terug, respectievelijk met 16, 9 en 15 miljoen euro. Zowel de garnalenaanvoer als de prijs bleven achter bij vorig jaar, de achteruitgang in tongopbrengsten was alleen te wijten aan lagere vangsten. De aanvoer

van schol liep met 20% sterk terug terwijl er slechts een zeer lichte prijsstijging tegenover stond. De besomming aan tong en schol nam af maar neemt nog steeds bijna 62% van de totale besomming voor zijn rekening.

De technische kosten (alle kosten exclusief loonbestanddelen) daalden met 9%. Van invloed hierop was vooral een besparing van 12 miljoen euro op de belangrijkste kostenpost gasolie. Behalve dat de gasolieprijs daalde van 23 naar 20 eurocent kwam dat ook door aanzienlijk minder inzet. De vaste kosten (afschrijvingen en rente) stegen met 1 miljoen euro. Door de lagere besommingen daalden ook de loonkosten (deellonen, sociale lasten en dergelijke) met 15%. Het deelloon van de opvarenden is, gecorrigeerd voor gasoliekosten en dergelijke, afhankelijk van de besomming.

Al met al belande de kottersector in 2002 voor het eerst sinds jaren weer in de rode cijfers met een geschat verlies van 4 miljoen euro. De totale arbeidsopbrengst van de kottersvisserij (besomming minus technische kosten) daalde met 33%.

Het olieverbruik daalde met bijna 8%, onder andere als gevolg van de veranderingen in de vloot (meer kleine kotters) en minder inzet. Het aantal opvarenden nam wederom af, met name bij de grote boomkorkotters. Opvallend is verder dat de gemiddelde bemanning van deze schepen de laatste twee jaren daalt. De noordelijke boomkorkotters (1.501-2.000 pk) vaarden in vergelijking met twee jaar terug gemiddeld met een half mensjaar minder.

Tabel 3.2 Sectorresultaten kottersvisserij (x miljoen euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Besomming b)	276	259	275	303	291	307	254
Af: technische kosten c)	188	184	172	172	208	199	182
Arbeidsopbrengst	88	75	103	131	83	108	72
waarvan:							
- deel/sociale lasten	84	75	85	96	79	89	76
- nettoresultaat	4	0	18	35	4	19	-4
In euro van 2002:							
Besomming b)	324	299	312	336	315	317	254
Af: technische kosten c)	221	213	195	191	225	205	182
Arbeidsopbrengst	103	87	117	145	90	112	72
waarvan:							
- deel/sociale lasten	98	87	96	106	86	92	76
- nettoresultaat	5	0	20	38	4	20	-4

a) Voorlopige cijfers; b) Inclusief diverse opbrengsten; c) Alle kosten, exclusief deelloon, sociale lasten, proviand, graailoon en vakantiegeld.

Tabel 3.3 *Kottervisserij - enkele kengetallen (jaargemiddelde respectievelijk -totalen)*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Aantal schepen	444	426	412	403	401	401	397
Motorvermogen (1.000 pk)	477	455	439	430	427	422	404
Aantal opvarenden	2.037	1.980	1.891	1.842	1.828	1.804	1.760
Olieverbruik (mln. liters)	332	332	309	319	321	306	283

a) Voorlopige cijfers.

3.4 Resultaten per pk-groep

Garnalenkotters uit noordelijke havens met een motorvermogen tot 261 pk zagen hun gemiddelde besomming bijna gehalveerd. Het gemiddeld nettoresultaat sloeg om van een winst van 49.000 naar een verlies van 28.000 euro. Ook de loonkosten halveerden tot 25.000 euro per opvarende.

De kotters in de groep 261-300 pk (voornamelijk Eurokotters) uit zowel noordelijke als zuidelijke havens hadden, ten opzichte van 2001, te maken met aanzienlijk lagere besommingen in de orde van grootte van 20%. Bijna de helft van de kotters uit noordelijke havens in deze pk-groep behaalde een negatief nettoresultaat. Bij de zuidelijke collega's was de situatie nog slechter met rode cijfers bij 80% van de schepen. De gemiddelde loonkosten daalden bij zowel noordelijke als zuidelijke kotters aanzienlijk naar 38.000 euro per volwassen opvarende.

Kotters uit de middengroepen (301-1.500 pk) uit noordelijke havens noteerden ook ruim 20% lagere besommingen. Het gemiddelde nettoresultaat daalde sterk maar bleef nog wel positief. De verdiensten voor de bemanning liepen met meer dan 22% terug.

De grotere boomkorkkotters (vanaf 1.501 pk) boekten over het algemeen ongeveer 10% lagere besommingen. Met name de tongopbrengsten bleven achter vergeleken met 2001. Bijna de helft van deze kotters wist desondanks nog een positief nettoresultaat te boeken, zij het op een laag niveau. De gemiddelde loonkosten van de kotters uit noordelijke havens tot 2.000 pk bleven op ongeveer hetzelfde niveau van rond de 50.000 euro per volwassen opvarende en die van de zuidelijke havens op rond de 58.000 euro. Grote boomkorkkotters met meer dan 2.000 pk behaalden gemiddeld een negatief nettoresultaat. In deze groep worden ook relatief veel schepen voor sanering opgegeven. De verdiensten voor de bemanning op kotters uit noordelijke havens lagen met 47.000 euro zo'n 10% lager dan in 2001 terwijl die van de zuidelijke havens op eenzelfde niveau bleven van rond de 56.000 euro per volwassen opvarende.

Tabel 3.5 geeft een indruk van het relatieve belang van de verschillende pk-groepen. Het aandeel van de groep van 261-300 pk in het totaal aantal vaartuigen werd

wederom groter, evenals het aantal mensjaren. De twee grootste pk-groepen realiseerden in 2002 61% van de totale arbeidsopbrengst tegenover 52% in 2001.

Tabel 3.4 Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig in de kottervisserij naar regio en pk-klasse (x 1.000 euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
NOORD							
- 0-260 pk (0-191 kW)							
brutobesomming	143	92	164	225	170	257	132
nettoresultaat	5	-22	20	48	8	49	-28
loonkosten volw. opvarende	29	19	34	45	32	49	25
- 261-300 pk (192-221 kW)							
brutobesomming	320	308	369	461	397	445	346
nettoresultaat	-8	-4	25	67	8	58	3
loonkosten volw. opvarende	34	34	44	54	43	55	38
- 301-800 pk (222-588 kW)							
brutobesomming	407	417	483	479	482	691	533
nettoresultaat	15	32	79	59	34	144	31
loonkosten volw. opvarende	37	42	49	44	43	57	45
- 801-1.500 pk (589-1.103 kW)							
brutobesomming	647	619	593	660	580	827	658
nettoresultaat	7	-30	-30	53	-30	118	2
loonkosten volw. opvarende	36	33	36	42	31	54	42
- 1.501-2.000 pk (1.104-1.471 kW)							
brutobesomming	1.165	1.221	1.251	1.400	1.374	1.406	1.276
nettoresultaat	14	10	64	155	27	76	9
loonkosten volw. opvarende	48	46	51	58	46	49	50
- 2.001 pk en meer (1.472 kW en meer)							
brutobesomming	1.212	1.245	1.302	1.446	1.446	1.501	1.323
nettoresultaat	-18	-11	55	143	-11	37	-33
loonkosten volw. opvarende	48	44	51	58	49	52	47
ZUID							
- 261-300 pk (192-221 kW)							
brutobesomming	346	346	418	459	422	469	384
nettoresultaat	-7	-1	20	44	-8	21	-18
loonkosten volw. opvarende	34	35	45	46	39	44	38
- 801-1.500 pk (589-1.103 kW)							
brutobesomming	1.104	-	-	931	923	-	
nettoresultaat	79	-	-	11	-54	-	
loonkosten volw. opvarende	62	-	-	54	43	-	
- 1.501-2.000 pk (1.104-1.471 kW)							
brutobesomming	1.294	1.172	1.321	1.401	1.455	1.435	1.355
nettoresultaat	74	-27	78	120	57	30	-33
loonkosten volw. opvarende	60	52	62	65	54	57	58

Tabel 3.4 (Vervolg)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
- 2.001 pk en meer (1.472 kW en meer)							
brutobesomming	1.488	1.447	1.551	1.651	1.713	1.548	1.451
nettoresultaat	102	105	184	213	19	-20	-18
loonkosten volw. opvarende	59	55	59	63	52	56	56

a) Voorlopige cijfers.

Tabel 3.5 Procentuele verdeling van enkele kengetallen in 1993, 2001 en 2002 a) naar pk-groepen

Pk-groep	Vaartuigen			Motorvermogen			Mensjaren		
	1993	2001	2002	1993	2001	2002	1993	2001	2002
1 - 260	26	16	16	5	3	3	20	8	7
261 - 300	26	41	43	7	12	13	12	28	33
301 - 800	6	3	3	3	2	2	6	3	3
801-1.500	10	4	4	12	4	4	13	4	4
1.501 - 2.000	17	22	20	30	40	40	24	34	32
2.001 en meer	16	14	14	44	39	38	26	23	21
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Pk-groep	Besomming			Technische kosten			Arbeidsopbrengst		
	1993	2001	2002	1993	2001	2002	1993	2001	2002
1 - 260	5	5	3	4	3	4	5	9	2
261 - 300	14	23	23	13	18	19	17	31	31
301 - 800	4	3	2	4	2	2	4	4	3
801-1.500	12	4	4	12	4	4	13	4	3
1.501 - 2.000	29	38	41	31	42	42	26	32	39
2.001 en meer	36	27	27	36	31	29	36	20	22
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

a) Voorlopige cijfers.

3.5 Resultaten per tak van visserij

De inzet van de kottervloot is met 9% gedaald in het afgelopen jaar. Deze inzet wordt gemeten in pk-dagen, het aantal zeedagen vermenigvuldigd met het aantal pk's. Het

gemiddeld aantal dagen op zee daalde met 5% van 174 naar 165 dagen terwijl ook het totale motorvermogen met ruim 5% afnam. Belangrijkste redenen voor het dalend aantal zeedagen en het afnemend motorvermogen zijn waarschijnlijk de voortzettende veranderingen in de vlootstructuur (kleinere schepen) en geringere vangstmogelijkheden.

In de boomkorvisserij was sprake van een inzetdaling van 11%. Met name de grote boomkorkotters (1.501-2.000 pk) uit de noordelijke havens maakten minder zeedagen. De inzet in de rondvis- en haringspanvisserij nam toe in vergelijking met 2001.

In de groep kotters met een motorvermogen tussen 261 en 300 pk bleef de totale inzet stabiel. Het aantal kotters in deze groep steeg weliswaar licht maar zij maakten gemiddeld 5% minder zeedagen. Het gemiddeld aantal zeedagen van kotters uit de zuidelijke havens daalde met bijna 10%. De figuren 3.1 en 3.2 geven een beeld van de geografische spreiding van de inzet van de Noordzeekotters.

Vergeleken met het recordjaar 2001 beleefde de garnalenvisserij een duidelijk mindere periode met een besomming van 38 miljoen euro. Boomkor bleef de belangrijkste tak van visserij in de kottervisserij maar de besomming daalde met 16%. In de groep 261-300 pk was deze daling relatief het grootst. De opkomst van visserijtakken zoals twinriggen, snurrevaad en langoustinevisserij in de periode tot 2001 zette zich in 2002 niet verder voort.

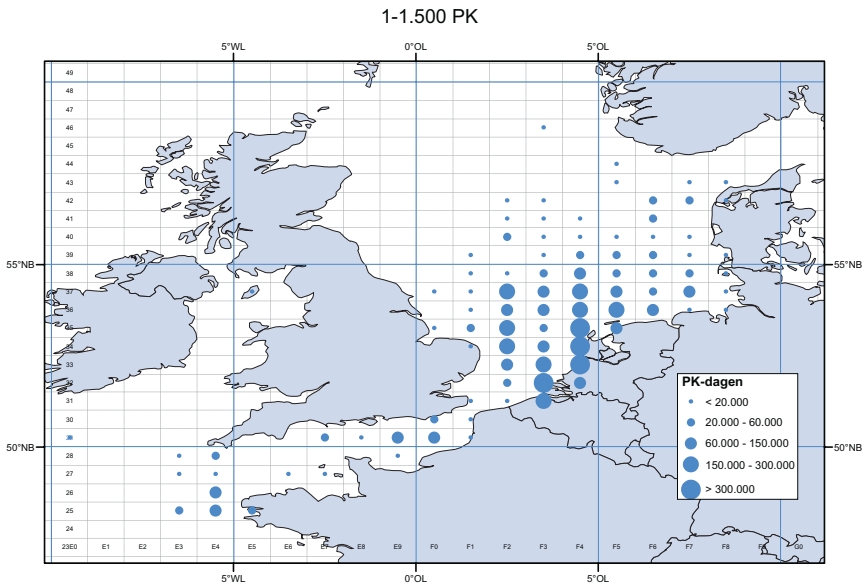
De gemiddelde arbeidsopbrengst per mensjaar in de totale kottervisserij was 41.000 euro, een daling van een derde ten opzichte van vorig jaar. Een opvarende verdiende gemiddeld bruto ongeveer 39.000 tegenover 47.000 euro vorig jaar. In de boomkorvisserij daalde de gemiddelde arbeidsopbrengst per mensjaar met bijna 20% en in de garnalenvisserij met bijna 60%.

Tabel 3.6 Inzet van de kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij (x 100.000 pk-dagen)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
1 - 260 pk							
- bordentrawl	-	-	0	0	1	0	0
- garnalen	22	21	18	16	16	13	13
- diversen	0	0	0	0	0	-	0
- totaal	23	22	19	16	17	13	13
261 - 300 pk							
- boomkor	24	21	27	23	25	22	18
- bordentrawl	1	4	8	5	4	3	3
- rondvisspan	2	1	1	1	1	1	1
- garnalen	31	30	21	31	32	39	39
- diversen	3	5	4	1	3	3	6
- totaal	61	61	60	61	65	68	68
301 - 800 pk							
- boomkor	1	0	-	-	-	-	-
- bordentrawl	1	0	1	2	1	1	1
- rondvisspan	12	13	11	7	7	3	4
- diversen	2	2	1	2	3	6	4
- totaal	16	16	13	11	11	10	9
801 - 1.500 pk							
- boomkor	37	18	16	9	9	13	9
- bordentrawl	3	8	10	19	14	9	7
- rondvisspan	3	2	1	-	2	-	2
- haringspan	4	2	1	2	3	1	1
- diversen	-	3	0	-	-	6	6
- totaal	47	33	28	29	28	29	25
1.501 - 2.000 pk							
- boomkor	333	338	327	325	330	316	286
- haringspan	-	4	3	-	-	1	3
- totaal	333	342	331	325	330	317	289
2.001 pk en meer							
- boomkor	325	342	332	315	311	295	263
- haringspan	2	3	2	3	1	1	1
- diversen	-	-	6	-	-	-	-
- totaal	327	345	340	318	312	296	264
Alle schepen							
- boomkor	721	720	702	671	675	646	576
- bordentrawl	5	12	19	25	19	14	12
- rondvisspan	17	16	13	8	9	4	7
- haringspan	6	9	6	5	4	3	5
- garnalen	52	52	39	47	49	53	52
- diversen	4	10	12	3	6	15	16
- totaal	806	819	791	760	762	734	669

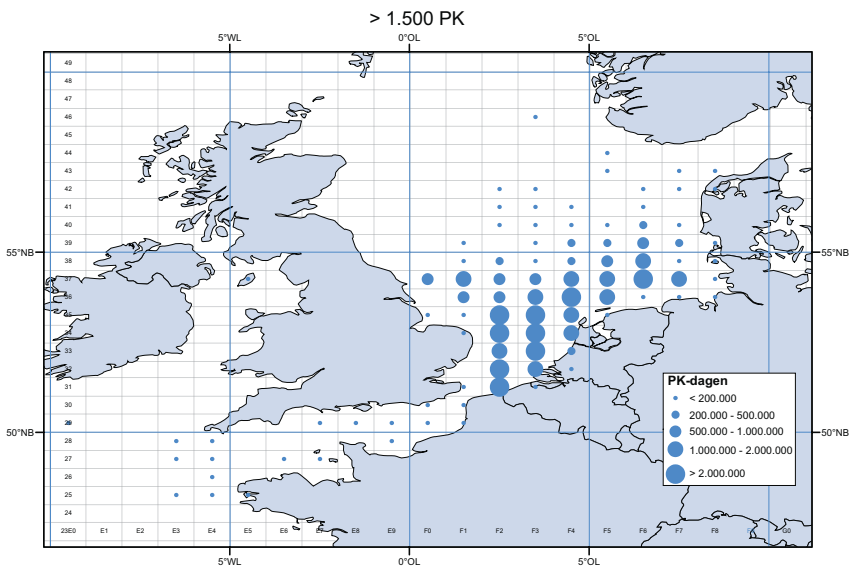
- = In betreffende groep niet waargenomen; 0 = Minder dan 50.000 pk-dagen.

a) Voorlopige cijfers.

Figuur 3.1 Geografische spreiding inzet in 2002 in pk-dagen van de Nederlandse kotters tot 1.500 pk

Bronnen: Ministerie van LNV, Informatienet.

Figuur 3.2 Geografische spreiding inzet in 2002 in pk-dagen van de Nederlandse kotters groter dan 1.500 pk

Bronnen: Ministerie van LNV, Informatienet.

Tabel 3.7 Besomming kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij (x miljoen euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
1 - 260 pk							
- bordentrawl	-	-	0	0	0	0	0
- garnalen	14	8	13	17	11	15	8
- diversen	0	0	0	0	0	0	0
- totaal	14	8	13	17	12	16	8
261 - 300 pk							
- boomkor	21	18	29	27	27	25	18
- bordentrawl	1	3	5	4	3	2	3
- rondvisspan	1	1	1	0	0	1	1
- garnalen	17	17	15	30	25	38	30
- diversen	2	4	2	1	2	4	5
- totaal	42	43	52	63	58	70	58
301 - 800 pk							
- bordentrawl	0	0	0	1	0	1	1
- rondvisspan	5	5	5	4	4	2	2
- diversen	1	1	1	2	2	5	3
- totaal	7	7	8	6	6	8	6
801 - 1.500 pk							
- boomkor	13	6	6	4	4	5	3
- bordentrawl	0	2	3	6	4	3	2
- rondvisspan	0	1	0	-	0	-	0
- haringspan	2	1	0	1	1	1	1
- diversen	-	1	0	-	-	3	3
- totaal	16	11	10	10	9	12	9
1.501 - 2.000 pk							
- boomkor	112	105	106	117	118	117	102
- haringspan	-	2	1	-	-	1	2
- totaal	112	107	108	117	118	118	104
2.001 pk en meer							
- boomkor	84	82	84	88	87	83	68
- haringspan	1	1	1	1	0	0	1
- diversen	-	-	1	-	-	0	-
- totaal	84	83	85	89	88	84	69
Alle schepen							
- boomkor	231	212	224	236	236	230	193
- bordentrawl	1	5	9	10	7	6	6
- rondvisspan	7	7	7	4	5	3	4
- haringspan	3	4	3	2	2	2	3
- garnalen	31	25	28	47	37	53	38
- diversen	3	6	5	3	5	12	11
- totaal	276	259	275	303	291	307	154

- = In desbetreffende groep niet waargenomen; 0 = Minder dan 350.000 euro.

a) Voorlopige cijfers.

Tabel 3.8 Gemiddelde arbeidsopbrengst per mensjaar in de kottervisserij naar tak van visserij (x 1.000 euro) b)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
1 - 260 pk							
- bordentrawl	-	-	0	0	0	0	0
- garnalen	29	8	43	65	34	69	10
- diversen	0	0	0	0	0	-	0
- totaal	29	9	42	65	34	68	10
261 - 300 pk							
- boomkor	40	37	55	65	43	57	37
- bordentrawl	0	0	34	41	23	0	37
- rondvisspan	0	0	0	0	-	0	0
- garnalen	26	27	52	79	42	71	38
- diversen	0	42	28	0	0	0	45
- totaal	32	33	50	70	42	65	38
301 - 800 pk							
- bordentrawl	0	-18	16	46	35	31	24
- rondvisspan	33	41	64	48	44	72	45
- diversen	86	138	124	107	63	102	62
- totaal	40	50	70	59	49	91	50
801 - 1.500 pk							
- boomkor	53	34	40	56	32	42	43
- bordentrawl	-40	19	5	43	8	23	13
- rondvisspan	0	35	34	-	12	-	0
- haringspan	56	0	-	134	91	0	0
- diversen	-	-	-	-	-	105	41
- totaal	44	31	36	54	27	58	40
1.501 - 2.000 pk							
- boomkor	54	47	63	81	51	57	49
- haringspan	-	0	0	-	-	0	0
- totaal	54	47	64	81	51	58	50
2.001 pk en meer							
- boomkor	54	52	67	83	48	53	42
- haringspan	0	0	0	0	0	0	0
- totaal	54	53	67	83	48	54	43
Alle schepen							
- boomkor	51	47	63	79	48	55	45
- bordentrawl	2	24	26	42	17	24	27
- rondvisspan	30	43	62	47	41	61	36
- haringspan	81	84	120	113	93	242	205
- garnalen	27	18	47	73	39	70	29
- diversen	53	50	41	117	58	105	47
Totaal	45	41	59	75	45	61	41

0 = minder dan 5% van het totale aantal mensjaren in de betrokken pk-groep; - = tak van visserij is niet waargenomen.

a) Voorlopige cijfers; b) Arbeidsopbrengst = nettoresultaat + deel (inclusief proviand) + sociale voorzieningen + graailoon/vakantiegeld.

In tabel 3.9 wordt de ontwikkeling van enkele kengetallen geschetst in voor inflatie gecorrigeerde euro's. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat sinds 1971 de gemiddelde loonkosten per mensjaar ruwweg tussen de 40.000 en 50.000 euro schommelt.

Tabel 3.9 Kengetallen per mensjaar in de kottervisserij over 1971-2002 (euro van 2002, x 1.000)

Jaar	Mens- jaren	Pk	Besom- ming	Afschr./ rente	Over. kosten	Arbeidsopbrengst		
						totaal	deel/ soc.l.	netto- result.
1971	2.597	90	117	22	41	53	46	7
1972	2.590	97	124	21	41	62	50	12
1973	2.664	108	137	26	50	61	54	7
1974	2.694	125	124	35	58	31	43	-12
1975	2.511	146	129	34	60	35	44	-9
1976	2.290	155	136	32	64	40	46	-6
1977	2.106	153	142	29	64	49	48	1
1978	2.133	154	153	24	62	66	54	13
1979	2.186	153	162	26	72	64	54	10
1980	2.314	157	150	24	81	45	47	-2
1981	2.522	162	153	26	84	43	46	-3
1982	2.544	174	157	31	94	31	43	-12
1983	2.780	171	155	31	89	36	44	-8
1984	2.929	175	155	30	90	35	43	-8
1985	2.990	179	171	30	93	48	48	0
1986	2.970	181	165	36	68	61	55	6
1987	3.036	184	158	38	68	52	53	-1
1988	2.825	208	147	39	68	41	49	-8
1989	2.641	222	159	45	74	40	50	-10
1990	2.486	225	172	43	76	53	55	-2
1991	2.292	227	193	42	77	74	61	13
1992	2.195	224	173	36	76	61	54	8
1993	2.184	225	160	36	76	48	48	0
1994	2.159	229	160	37	75	48	48	0
1995	2.108	232	162	38	74	50	49	1
1996	2.037	234	159	35	74	50	48	2
1997	1.923	237	155	33	77	45	45	0
1998	1.858	236	167	30	73	62	52	11
1999	1.826	235	183	28	76	79	58	21
2000	1.829	233	171	28	95	49	47	2
2001	1.775	234	178	26	90	63	52	11
2002 a)	1.746	225	146	27	79	41	43	-2

a) Voorlopige cijfers.

3.6 Vangsten en aanvoer

De Nederlandse kotters voerden vergeleken met 2001 bijna 8% minder vis aan. Mede als gevolg van de lagere vangstquota (TAC's) daalden de platvisvangsten met bijna 15%. De TAC voor tong in de Noordzee werd overigens maar voor 91% en voor schol voor 94% benut. Voor het eerst sinds lange tijd stegen de kabeljauwvangsten weer enigszins ondanks de slechte situatie van de kabeljauwbestanden. Ook het quotum voor kabeljauw werd echter slechts voor 91% benut. De garnalenaanvoer lag 23% lager. Sinds 1995 is de totale vangsthoeveelheid van de Nederlandse kotters met bijna 40% gedaald.

Tabel 3.10 Aanvoer Nederlandse kotters per vissoort (x duizend ton)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Tong	21	17	11	16	16	15	14	12
Schol	41	35	33	30	39	34	33	26
Overige platvis	11	8	10	9	13	9	8	7
Kabeljauw	10	8	10	13	7	5	3	4
Wijting	3	3	2	2	1	2	2	2
Haring/Makreel	21	10	10	8	8	8	5	9
Garnalen	13	11	12	10	12	10	13	10
Overige vis	11	11	12	10	10	9	9	10
Totaal	131	103	100	98	106	92	87	80

Bron: Informatienet.

4. Kottervisserij: financiële positie

4.1 Aantal bedrijven

Het merendeel van de kotturbedrijven bestaat uit één kottter. Ongeveer 11% van de bedrijven exploiteert twee kottters en tien bedrijven zijn actief met drie kottters.

Het aantal rederijen met twee of meer kottters daalde van 51 naar 49 bedrijven, onder andere vanwege de sanering van een aantal rederijkottters. Met name bij kottterbedrijven uit noordelijke havens zijn schepen uit de vaart genomen, veelal grote boomkorkottters met meer dan 2.000 pk. In enkele gevallen zijn grote schepen ingeruild voor kleinere. De onderstaande cijfers hebben alleen betrekking op de Nederlandse kotttervloot. Daarnaast zijn er met name op Urk talrijke rederijen met zowel onder Nederlandse als onder buitenlandse vlag varende kottters.

Tabel 4.1 Aantal bedrijven in de kottervisserij (per 31 december)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Totaal a)	361	341	333	317	324	328	323
Waarvan:							
- met meer schepen	55	55	54	55	53	51	49
- met 1 schip t/m 300 pk	202	194	188	180	179	188	187
- met 1 schip 301-1.100 pk	18	15	16	14	17	15	13
- met 1 schip boven 1.100 pk	86	77	75	68	75	74	74

a) Er zijn per ultimo veelal enkele bedrijven zonder schip (nieuw schip in aanbouw en dergelijke); daarom is de som van de uitsplitsing niet altijd gelijk aan het totaal aantal bedrijven.

4.2 Financiële positie van de sector

Voor de kottervisserij als geheel kwam het eigen vermogen begin 2002¹ uit op ongeveer 42% van het totaal balansvermogen. Dat is een verbetering ten opzichte van begin

1. Gegevens over de financiële positie zijn beschikbaar tot aan 1 januari 2002. Uitkomsten over het jaar 2002 kunnen, om verzameltechnische redenen, pas in de publicatie van volgend jaar worden vermeld.

2001 toen de solvabiliteit nog 35% bedroeg. Veel bedrijven hoefden als gevolg van de goede verdiensten in 2001 minder geld te lenen. Zowel het korte als het lange termijn vreemd vermogen daalde licht. De waarde van de financiële vaste activa (beleggingen en dergelijke) nam toe van 23 naar 31 miljoen euro. Voor eind 2002 wordt een stijging van het totale lange termijn vreemd vermogen verwacht van 4% naar ruim 200 miljoen euro.

Tabel 4.2 *Investerings en vreemd vermogen in de kottervisserij (x miljoen euro)*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Investeringen b)	14	13	17	18	23	31	32
Totaal lang-vreemd vermogen	222	211	199	175	200	193	201
Gemiddeld lang-vreemd vermogen	0,61	0,62	0,60	0,53	0,62	0,59	0,62

a) Voorlopige cijfers; b) Bruto-investeringen in schepen, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen; peildatum: jaar van in de vaart brengen; exclusief investeringen in vangstrechten.

Eind 2002 was de liquiditeitspositie van de kottervisserij sterk verslechterd. De nettokasstroom uit exploitatie van de sector als geheel daalde namelijk van 29 naar 6 miljoen euro in 2002, vooral door het negatieve nettoresultaat. De financieringslasten (betaalde rente en aflossingen) daalden licht als gevolg van de lagere rente.

Tabel 4.3 *Nettoresultaat, bruto- en nettokasstroom voor de kottervisserij (x miljoen euro)*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
nettoresultaat	4	0	18	35	4	20	-4
+ afschrijving	43	41	39	36	36	39	38
+ berekende rente tot. verm.	18	15	11	10	11	8	8
= brutokasstroom	65	56	68	81	47	67	42
- aflossingen	34	34	33	29	26	27	26
- betaalde rente b)	14	13	11	10	10	11	10
= nettokasstroom uit exploitatie	17	9	23	43	12	29	6

a) Voorlopige cijfers; b) Rentepercentage in de betreffende jaren respectievelijk 7,2 - 6,2 - 5,8 - 5,1 - 5,9 - 5,8% en 5,3%.

Voor een gemiddeld kottorbedrijf kwam de nettokasstroom uit exploitatie, na betaling van aflossing en rente, uit op naar schatting 19.000 euro positief. Dat is een aanzienlijke verslechtering in vergelijking met 2001.

4.3 Financiële positie per pk-groep

Bedrijven met één schip tot en met 300 pk zagen hun vermogenspositie in 2001 iets verbeteren: de solvabiliteit (eigen vermogen als percentage van totaal vermogen) steeg van 51 naar 55%. Tegenover een lichte daling van het gemiddelde vreemd vermogen stond een aanzienlijke toename (bijna 60%) van de totale waarde van overige activa zoals banktegoeden en financiële beleggingen en overige materiële activa. In 2002 zal de vermogenspositie verslechteren als gevolg van een aanzienlijke daling van de gemiddelde nettokasstroom van 64.000 naar 14.000 euro.

Van de bedrijven met een schip in de klasse 301-1.500 pk bleef de vermogenspositie negatief. Het totaal aan schulden (vreemd vermogen) is in deze groep gemiddeld groter dan het totaal aan bezittingen. Hier zal in 2002 weinig verbetering in komen door de lagere nettokasstroom.

Bij de bedrijven met één schip groter dan 1.500 pk verbeterde de solvabiliteit van 38 naar 45% begin 2002. De gemiddelde waarden van banktegoeden en overige liquide middelen steeg bijna met 50%. In 2002 zal de financiële positie zich waarschijnlijk op hetzelfde niveau handhaven. Weliswaar daalt de gemiddelde brutokasstroom maar de financieringslasten (aflossing en rente) nemen ook af.

Tabel 4.4 Gemiddeld vreemd vermogen en nettokasstroom per bedrijf in 2002 a) en 2001 (x 1.000 euro)

	Bedrijven met één schip						Bedrijven met meer schepen	
	t/m 300 pk		301-1.500 pk		boven 1.500 pk			
	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001
Vreemd vermogen op lange termijn per 1 januari	180	159	667	552	947	952	1.407	1.562
Brutokasstroom	44	92	76	142	224	272	351	479
- aflossing	22	20	84	86	120	138	226	212
- rente b)	8	8	36	36	44	55	78	88
Nettokasstroom	14	64	-44	20	60	79	47	179

a) Voorlopige cijfers; b) Rentepercentage (gemiddelde rente voor hypotheeken onroerend goed) 5,3%.

Bij de bedrijven met meer dan één schip verbeterde de vermogenspositie in 2001. Het gemiddelde vreemd vermogen op lange termijn daalde van 1,6 naar 1,4 miljoen euro terwijl het solvabiliteitspercentage steeg van 33 naar 40%. In 2002 staat de financiële positie van deze bedrijven onder druk omdat de gemiddelde brutokasstroom van 0,48 naar 0,35 miljoen euro daalt.

5. Schelpdiervisserij

5.1 Mosselcultuur

5.1.1 Algemeen

Uit het dit jaar verschenen rapport *Regionaal-economisch belang van de Waddenzee*¹ van het LEI blijkt, dat de Waddenzee van levensbelang is voor de mosselsector. Zonder mosselzaad uit de Waddenzee zou het voortbestaan van de hele mosselvloot op het spel komen te staan. Op vijf vaartuigen na hebben alle mosselschepen een Zeeuwse thuishaven. De helft van de vloot heeft Yerseke als thuishaven. Uit het rapport blijkt verder dat er in 2001 bijna 220 mensen in de mosselkwekerij werkzaam waren waarvan het overgrote deel op full time basis.

5.1.2 Aantal bedrijven en vloot

Het aantal mosselkweekbedrijven daalde van 55 naar 51 door het bedrijfsbeëindiging van enkele kleinere mosselkwekers. Een aantal handelsbedrijven heeft hun belangen in de kweeksector de laatste jaren stelselmatig uitgebouwd door middel van overnames. De vijf grootste handels/kweekbedrijven zijn inmiddels, in omzet gemeten, goed voor ruim 20% van de Nederlandse mosselproductie (tabel 5.1).

¹ Van Wijk et al. (2003)

Tabel 5.1 Aantal bedrijven in de mosselcultuur naar grootte (per 31 december) en aandeel in aanvoer van de groep grootste bedrijven

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Grootteklassen b)							
- kleine	13	14	17	15	10	7	8
- middelgrote	18	19	19	18	16	19	14
- grote	17	17	14	15	12	8	8
- grootste	16	16	15	15	20	21	21
Totaal	64	66	65	63	58	55	51
Aandeel grootste bedrijven in de aanvoer (%)	46	49	46	49	57	65	73

a) Voorlopige cijfers; b) Ingedeeld volgens aandeel van een bedrijf in de totale productiecapaciteit; grenzen respectievelijk 0,8-1,3 en 1,8% van die capaciteit.

Bron: Productschap Vis, Informatienet.

De bruto-investeringen in de mosselsector stabiliseerden op een niveau van 3 miljoen euro. Er kwam één nieuwe mosselkotter in de vaart en er vond 1 hermotorisering plaats.

Tabel 5.2 Aantal schepen in de mosselcultuur naar leeftijd en motorvermogen (per 31 december)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Ouderdom:							
0 - 10 jaar	28	28	30	27	25	24	25
11 - 20 jaar	15	15	18	19	24	24	23
meer dan 20 jaar	31	32	28	31	24	23	21
Totaal	74	75	76	77	73	71	69
Motorvermogen:							
0 - 500 pk	34	31	27	28	21	20	13
501 - 800 pk	29	30	32	29	25	24	26
801 pk en meer	11	14	17	20	27	29	30
Totaal	74	75	76	77	73	71	69
Totaal motorvermogen (x 1.000 pk)	41,0	43,4	46,9	49,0	52,3	51,4	53,2
Gemiddeld motorvermogen per schip (pk)	554	579	617	637	716	724	771

a) Voorlopige cijfers.

Bron: Productschap Vis; LNV-Directie Visserij; Informatienet.

Het aantal schepen in de mosselcultuur daalde van 71 tot 69 kotters (tabel 5.2). De meeste schepen (43%) hebben tegenwoordig een motorvermogen van 801 pk of meer. Het aantal schepen ouder dan 20 jaar als percentage van het totaal aantal schepen is afgenomen van 56% in 1990 tot 30% in 2002.

5.1.3 Aanvoer en opbrengst

De aanvoer van mosselen kwam het afgelopen seizoen uit op 48 miljoen kilogram. Ten opzichte van het magere aanvoerseizoen 2001/2002 een lichte stijging van 15%. In tegenstelling tot vorig seizoen kwam de aanvoer voor een groot deel voor rekening van de Waddenzeepercelen. Voor het net begonnen seizoen lijken de vooruitzichten overigens op een herstel te wijzen.

De totale veilingomzet daalde ondanks de hogere aanvoer met 6% naar 67 miljoen euro. Voor de schaarse mosselen moesten prijzen van gemiddeld 138 euro per 100 kg worden neergeteld.

Tabel 5.3 Aanvoer, opbrengst en prijs van consumptiemosselen op de mosselveiling in Yerseke a)

	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Aanvoer (mln. kg)							
- Zeeland	53	44	40	44	30	31	15
- Waddenzee	39	44	57	46	28	11	33
Totaal	92	88	97	90	58	42	48
Opbrengst (mln. euro)							
- Zeeland	21	31	9	21	33	47	29
- Waddenzee	27	22	37	32	40	24	38
Totaal	48	53	46	53	73	71	67
Gemiddelde prijs (euro/100 kg)							
- Zeeland	40	69	25	48	109	149	190
- Waddenzee	68	53	61	70	142	225	114
Totaal	52	61	48	59	125	168	138

a) Hierin is niet begrepen de door het Mossel Fonds opgenomen aanvoer en aanvoer van Duitse mosselkwekers.

Bron: Productschap Vis.

5.1.4 Bedrijfseconomisch resultaat mosselsector

Het geraamde nettoresultaat van 35 miljoen euro lag iets onder het niveau van vorig seizoen. De meeste grotere kweekbedrijven wisten hun opbrengst te vergroten terwijl bij de kleine en middelgrote bedrijven er over het algemeen meer sprake was van stabilisatie. Kweekbedrijven uit Bruinisse hadden meer te lijden onder de iets lagere veilingprijzen dan hun vaak grotere collega's uit Yerseke.

De loonkosten zijn geraamd op basis van normatieve lonen per werknemer. Voor alle opvarenden, zowel eigenaren als niet-eigenaren, is hetzelfde bedrag berekend.

Tabel 5.4 Mosselcultuur - bedrijfseconomische resultaten (x miljoen euro)

	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03 a)
Besomming b)	49	54	47	54	73	72	68
Af: technische kosten c)	22	25	24	25	26	25	23
Arbeidsopbrengst	27	29	23	29	48	47	44
Waarvan:							
- loon/sociale lasten	8	8	8	9	9	9	9
- nettoresultaat	20	21	15	20	39	38	35
In euro van 2002							
Besomming b)	58	62	53	60	79	74	68
Af: technische kosten c)	26	28	28	28	28	26	23
Arbeidsopbrengst	32	33	26	32	51	49	44
Waarvan:							
- loon/sociale lasten	9	9	9	10	10	9	9
- nettoresultaat	23	24	16	23	42	39	35

a) Raming; b) Inclusief overige opbrengsten; c) Alle kosten, exclusief loon en sociale lasten.

5.2 Kokkelvisserij

De Nederlandse kokkelvloot had wederom te kampen met tegenvallende kokkelvangsten. In totaal werd ruim 1.800 ton kokkelvles gevangen, waarvan het overgrote deel in de Waddenzee. Als gevolg van het indienen van bezwaarschriften door de Stichting Wilde Kokkels was visserij in de zogenaamde 5%-contourgebieden gedurende 6 weken

Tabel 5.5 Enkele kengetallen voor de kokkelvisserij

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Aanvoervolume kokkelvles (ton)	1.697	10.220	7.800	2.590	2.789	1.830
Geraamde besomming (mln. euro)	9	33	23	7	11	10
Aantal werknemers (fte)	66	70	66	64	64	60
Aantal actieve schepen b)	19	28	27	15	16	12

a) Raming, inclusief vangsten begin 2003; b) Betreft alleen visserij op kokkels. Aantal schepen actief in visserij op spisula's/mesheften en dergelijke niet bekend. In totaal hebben 37 schepen een visserijvergunning waarvan naar schatting 33 operationeel inzetbaar zijn.

Bronnen: P.O. Kokkelvisserij, Informatienet.

niet mogelijk. Daarnaast waren er problemen met schelpdiertoxine veroorzakende algen waardoor de visserij in delen van de Waddenzee nu en dan gestaakt moest worden. Mede door deze oorzaken mocht het visseizoen worden verlengd tot begin 2003.

De geraamde besomming van de kokkelvloot daalde van 11 naar 10 miljoen euro. Daarvan namen kokkelopbrengsten ruim de helft voor hun rekening. De overige opbrengsten komen voort uit de visserij op spisula's, mesheften en dergelijke.

De investeringen in de kokkelvloot staan al enige jaren op een laag niveau. Ook in 2002 werd geen nieuwbouw gepleegd.

5.3 Oestervisserij

De omvang van de oestervloot veranderde in het jaar 2002 niet en bestond uit 20 min of meer actief aan de oestervisserij deelnemende schepen. Er werden geen noemenswaardige investeringen gedaan.

Net als vorig jaar zijn er verder geen bedrijfseconomische gegevens beschikbaar over de oestersector zodat bedrijfsresultaten niet kunnen worden geraamd. Over het jaar 2002 zijn bij het Productschap Vis ook nog geen aanvoer- en opbrengstcijfers beschikbaar. De sector behaalde over de drie voorafgaande jaren 1999-2001 een geschatte gemiddelde aanvoerwaarde van rond de 3 miljoen euro per jaar. De geschatte gemiddelde aanvoerwaarde in de jaren 1996-1998 lag op een niveau van ongeveer 2,3 miljoen euro per jaar. Het merendeel van de opbrengstwaarde heeft betrekking op creuses.

Tabel 5.6 Enkele kengetallen van de oestervisserij

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aantal schepen	19	19	20	21	20	20	20
Aantal opvarenden	48	48	50	52	50	50	50
Motorvermogen (x 1.000 pk)	6	6	6	7	6	6	6
Investeringen (x mln. euro)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Opbrengst (x mln. euro) a):	2,5	2,0	2,5	5,5	5,8	6,0	.
- platte oesters	0,2	0,7	0,7	0,5	0,7	1,0	.
- creuses	2,3	1,3	1,8	5,0	5,1	5,0	.
Aanvoer (x 100.000 stuks):	25,6	16,5	22,7	29,0	29,8	31,4	.
- platte oesters	0,7	2,2	2,3	0,8	1,2	1,4	.
- creuses	24,9	14,3	20,4	28,2	28,6	30,0	.

a) Raming.

Bron: Informatienet, Productschap Vis.

6. Grote zeevisserij

6.1 Algemeen

Voor het eerst sinds jaren vindt er weer onderzoek plaats naar de bedrijfsresultaten van de grote zeevisserijvloot. Alle rederijen (vier) hebben daartoe volledige medewerking verleend waardoor een goed inzicht is verkregen in de resultaten over het jaar 2002. Aan de hand van de op de trawlers betrekking hebbende verzamelde bedrijfseconomische data (zoals inzet-, aanvoer-, opbrengsten-, kosten- en investeringsgegevens) is een totaaloverzicht van de, onder Nederlandse vlag varende, grote zeevisserijvloot samengesteld. Het is een verliesgevend jaar geweest voor deze vloot. Een aantal schepen was niet het gehele jaar inzetbaar en met name de visserij bij Mauritanië viel erg tegen.

6.2 Vloot en investeringen

Aan het begin van het jaar 2002 bestond de vloot uit 16 schepen. In maart ging op een scheepswerf, tijdens het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden, een diepvrieshektrawler door een grote brand aan boord verloren. De verzekeringsmaatschappij verklaarde het schip total loss. De trawler is in 2002 niet ingezet geweest voor de visserij. In de tweede helft van het jaar werden twee nieuwe, relatief kleine diepvrieshektrawlers aan de vloot toegevoegd. De vloot breidde per saldo dus uit met één vaartuig naar 17 trawlers. Het totale motorvermogen van de vloot bleef gelijk en bedroeg bijna 135.000 pk. De totale bruto inhoud was met 90.000 GT iets minder dan in 2001. Aan het eind van 2002 had de gemiddelde trawler een lengte van 107 meter en een leeftijd van 10 jaar. De gemiddelde grootte in GT bedroeg iets meer dan 5.300 en in de machinekamer stond een motorvermogen van gemiddeld iets meer dan 7.900 pk.

Naast de twee nieuw in de vaart gebrachte schepen werden ook nog twee diepvrieshektrawlers van de bestaande vloot grondig gemoderniseerd. Het totaal aan investeringen bedroeg hiermee 34 miljoen euro, een verviervoudiging ten opzichte van 2001. Een van de gerenoveerde schepen werd pas aan het eind van het jaar weer in de vaart gebracht terwijl het andere schip eind december nog steeds niet gereed was voor deelname aan de visserij. Slechts 13 trawlers waren dan ook gedurende het gehele jaar actief.

Tabel 6.1 Enkele kengetallen van de grote zeevisserij

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aantal schepen	14	14	15	16	18	16	17
Aantal opvarenden	426	424	462	516	600	573	586
Motorvermogen (x 1.000 pk)	80	80	86	119	140	135	135
Bruto inhoud (x 1.000 GT)	56	56	63	75	93	91	90
Investeringen (x mln. euro)	8	0	27	36	79	8	34
Besomming (x mln. euro)	86	97	113	109	113	119	126
Aanvoer (x 1.000 ton)	292	315	345	340	376	420	368

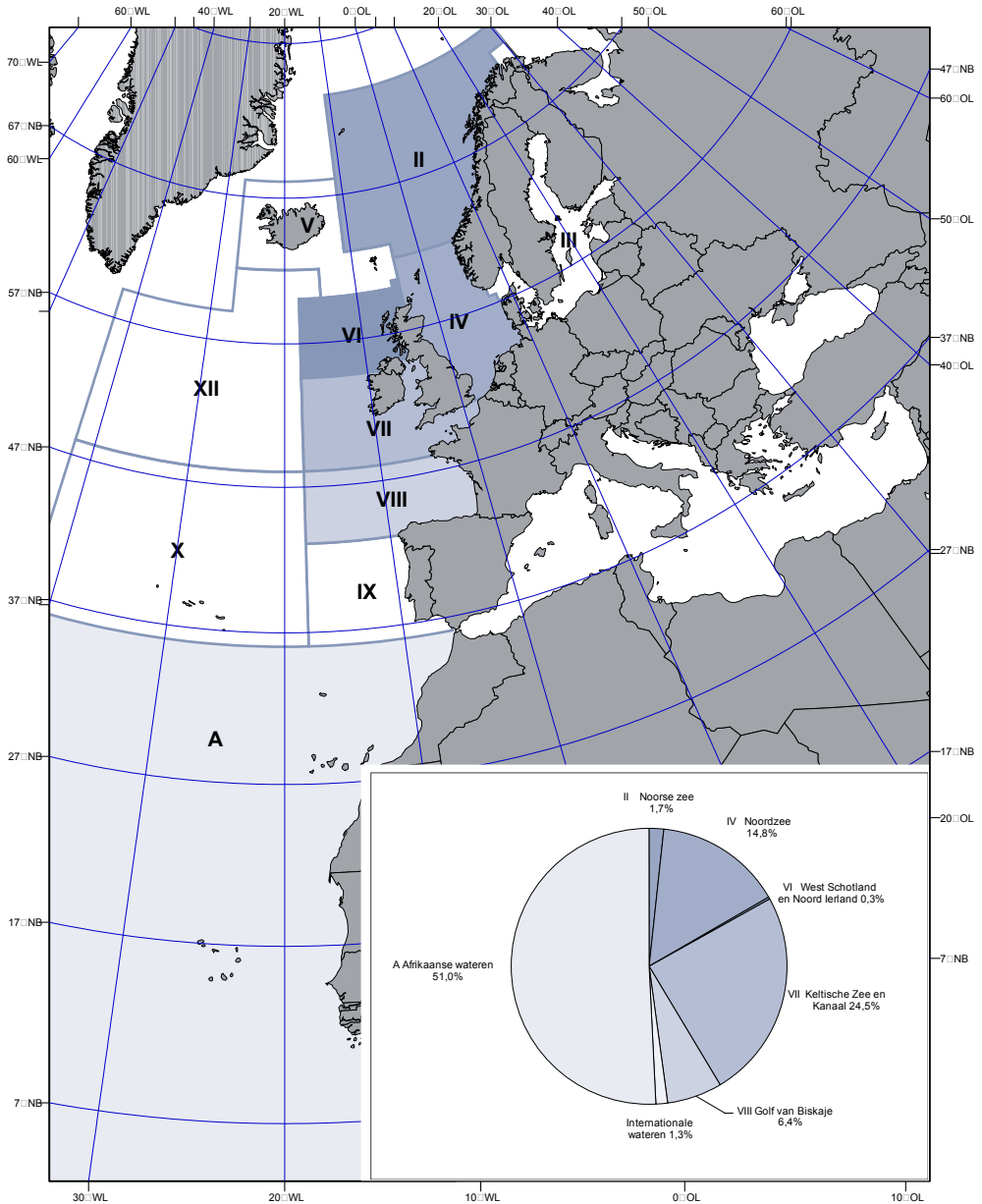
Bron: Informatienet, in samenwerking met Redersvereniging.

6.3 Inzet en aanvoer

Iets meer dan 50% van de inzet van de vloot, gemeten in GT-dagen, vond plaats in Afrikaanse wateren. Daarnaast was het vangstgebied Keltische Zee en het Kanaal met 25% een belangrijke visgrond (figuur 6.1). Op de Noordzee vond bijna 15% van de inzet plaats. Twee grote hektrawlers hebben in 2002 (nagenoeg) het gehele jaar in Afrikaanse wateren gevist terwijl zeven andere vaartuigen daar slechts een gedeelte van het jaar actief zijn geweest.

De totale aanvoer nam ten opzichte van 2001 af met 12% tot bijna 368 duizend ton. De daling van de aanvoer werd hoofdzakelijk veroorzaakt door een tegenvallende visserij in de wateren bij Mauritanië waardoor vooral veel minder sardinella werd aangevoerd. Deze aanvoer liep met 45% terug in vergelijking met het jaar ervoor. Ook de hoeveelheid aangevoerde blauwe wijting lag aanmerkelijk lager; zo'n 40%. De aangevoerde hoeveelheid van met name makreel en haring steeg daarentegen met respectievelijk 60 en 15%. De grote zeevisserijvloot is geheel afhankelijk van pelagische vissoorten en alle vis wordt diepgevroren aangevoerd.

De voor de vloot belangrijkste vissoorten in Afrikaanse wateren zijn de sardinella en horsmakreel. In Europese en overige internationale wateren zijn de horsmakreel, makreel, haring en blauwe wijting de belangrijkste soorten.

Figuur 6.1 Geografische spreiding inzet in 2002 in GT-dagen van de Nederlandse trawlervloot

6.4 Besomming en resultaat

De grote zeevisserijvloot behaalde een totale aanvoerbesomming van 126 miljoen euro, een stijging van bijna 6% ten opzichte van de geraamde besomming van 2001. Toch was 2002 een verliesgevend jaar voor de vloot. Na aftrek van alle directe exploitatiekosten behaalde de vloot nog wel een bruto-overschot van 19 miljoen euro maar na aftrek van ook de (fiscale) afschrijvingen en de betaalde rente op hypotheek en leningen resteerde een negatief resultaat van 10,7 miljoen euro. Het verlies werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de slechte visserij in Afrikaanse wateren. In 2002 werd daar slechts 40% van de totale opbrengst gerealiseerd terwijl de inzet van de vloot op deze visgronden ruim 50% van de totale inzet bedroeg. Er moesten lange reizen worden gemaakt, de vangsten waren relatief laag terwijl de kosten hoog waren. De visserij in andere wateren was over het algemeen goed maar toch kon hiermee het slechte resultaat van de visserij in Afrikaanse wateren bij lange na niet worden gecompenseerd. Het ontbreken van gegevens over voorgaande jaren maakt vergelijking met andere jaren onmogelijk.

Tabel 6.2 Sectorresultaat grote zeevisserij (x miljoen euro)

	2002
Besomming	126,1
Af: technische kosten	104,5
Arbeidsopbrengst	21,6
waarvan:	
- lonen en sociale lasten	32,3
- nettoresultaat	-10,7

7. IJsselmeervisserij

De omvang van de IJsselmeervloot veranderde in 2002 niet ten opzichte van 2001. De vloot bestond naar schatting uit ruim 70 schepen. Evenals vorig jaar werd ook dit jaar één nieuw schip in de vaart gebracht. Samen met enkele andere kleine investeringen kwam het totaal aan investeringen op een kleine 0,5 miljoen euro. De visserij op aal, snoekbaars en baars vond seizoensmatig plaats. Aal werd hoofdzakelijk met fuiken, kistjes en lijnen gevangen. De andere vissoorten zoals snoekbaars en baars met netten. In 2002 werd in het seizoen op beperkte schaal met fuiken op spiering gevestigd. Ook dit jaar zijn, net als vorig jaar, geen bedrijfseconomische gegevens beschikbaar zodat de bedrijfsresultaten van de IJsselmeersector niet kunnen worden geraamd.

In vergelijking met het jaar 2001 nam de aanvoer van alle belangrijke vissoorten op de IJsselmeer afslagen met bijna 25% af tot ruim 2.100 ton (tabel 7.1). Op vijf afslagen werd IJsselmeervis afgeslagen. Op de afslag van Urk werd de meeste IJsselmeervis verkocht en ook qua aanvoerwaarde is deze afslag de grootste. De afslagen in Volendam, Stavoren, Enkhuizen en Den Oever namen de rest van de IJsselmeervis omzet voor hun rekening. De aanvoer van snoekbaars nam af met 9% tot een hoeveelheid van 295 ton en die van aal met ruim 7% tot 353 ton. Ten opzichte van de gemiddelde aanvoer in de laatste zeven jaren toch nog altijd hoeveelheden die boven het gemiddelde lagen. Van de vissoort baars werd slechts de helft aangevoerd ten opzichte van 2001. Daarmee was de aanvoer het laagst in de afgelopen zeven jaar.

De totale opbrengst was met ruim 6 miljoen euro iets hoger dan die in 2001. Aal nam daarvan meer dan 67% en snoekbaars ruim 17% voor zijn rekening.

Tabel 7.1 Aanvoer van de belangrijkste soorten uit het IJsselmeer (x 1.000 kg)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aal	300	285	322	332	368	381	353
Baars	376	336	155	177	211	254	131
Snoekbaars	100	89	61	104	289	324	295
Spiering	856	1.033	327	1.081	1.916	1.201	868
Overige vis	524	552	682	609	513	670	479
Totaal	2.156	2.295	1.547	2.303	3.297	2.830	2.126

Bron: Productschap Vis.

De gemiddelde prijs per kilogram lag op 2,83 per kilogram, een stijging van 33%. Indien de spiering buiten beschouwing wordt gelaten dan steeg de gemiddelde prijs van alle andere vissoorten samen van 3,41 in 2001 naar 4,52 euro dit jaar. De afslagprijs van aal steeg fors met 42% van 8,00 naar bijna 11,50 euro per kilogram terwijl de snoekbaarsprijs daalde met bijna 25% tot 3,56 euro per kilogram.

De visserij op spiering verliep slecht. Er werd bijna 870 ton aangevoerd tegen gemiddeld bijna 1.300 ton in de zeven daaraan voorafgaande jaren. Net als voorgaande jaren bracht deze vissoort gemiddeld bijna 0,37 euro per kilogram op.

Tabel 7.2 Opbrengst van de belangrijkste soorten uit het IJsselmeer (x 1.000 euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aal	2.567	2.484	2.807	2.712	3.137	3.030	4.050
Baars	594	794	489	600	650	766	398
Snoekbaars	451	423	370	440	992	1.526	1.050
Spiering	136	152	119	432	699	435	322
Overige vis	155	109	192	201	178	238	190
Totaal	3.903	3.962	3.977	4.384	5.657	5.995	6.010

Bron: Productschap Vis.

8. Buitenlandse handel

8.1 Algemeen

Gegevens van de buitenlandse handel moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Sinds het operationeel worden van 'Schengen' worden de cijfers van de handel tussen EU lidstaten niet meer aan de grenzen geregistreerd maar achteraf bij de bedrijven opgevraagd. Daardoor is de rapportage van de intra-handel mogelijk niet altijd volledig. De registratie van de handel met derde landen wordt nog wel geregistreerd via de douane in de lidstaat waar de goederen worden aangeboden. In een land als Nederland met internationale zeehavens en omvangrijke doorvoer, is zorgvuldige registratie van herkomst en bestemmingland in Europa cruciaal voor de kwaliteit van nationale handelscijfers. Als gevolg van de gewijzigde procedures kunnen vooral op detailniveau over- of onderschattingen ontstaan.

8.2 Invoer

In 2002 daalde de invoerwaarde van vis en visproducten in Nederland met meer dan 10% tot een bedrag van 1,25 miljard euro (tabel 8.1).

De jarenlange stijging van de importwaarde uit landen van buiten de Europese Unie (EU) sloeg om in een daling met meer dan 37%. De importwaarde uit EU-landen steeg met bijna 15% wel verder, net als in voorgaande jaren, en bedroeg met 826 miljoen euro ongeveer twee derde van het totaal. Met een importwaarde van ruim 400 miljoen euro nam bevroren vis ongeveer eenderde van het totaal voor zijn rekening. Ten opzichte van 2001 daalde de invoerwaarde van bevroren vis echter wel met 6%. De geïmporteerde hoeveelheid vis nam met 3% toe tot 641 duizend ton waarbij bevroren vis met 365 duizend ton meer dan 50% van de totale hoeveelheid uitmaakte.

Door de lage quota en vangsten van tong en schol in heel Europa liep de invoer van deze vissoorten sterk terug met respectievelijk 40 en 34%. De importwaarde van deze soorten bleef steken op respectievelijk 24 en 58 miljoen euro, de laagste waarden sinds jaren. Een groot deel van deze vis wordt aangevoerd op Nederlandse afslagen door buitenlandse schepen die veelal de Engelse, Belgische, Duitse en Deense vlag voeren.

De importwaarde van kabeljauw verminderde ook al sterk tot het laagste niveau sinds jaren. Dat gold met name voor de import van gedroogde kabeljauw uit de Faroer en IJsland, die waarschijnlijk ook weer bestemd was voor export. De import van ge-

droogde kabeljauw viel in 2002 nagenoeg geheel weg.

De importwaarde van de pelagische vissoorten haring, makreel en horsmakreel nam toe tot 87 miljoen euro. Deze vis is hoofdzakelijk afkomstig uit Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Noorwegen. De import van haring uit Duitsland en Frankrijk verdubbelde in 2002.

De garnalenimport daalde met 23 miljoen euro tot 210 miljoen euro door met name lagere importen uit Thailand, China en Nigeria. Bijna 50% van de importwaarde van deze schaaldieren komt uit landen als Duitsland, Denemarken, Nigeria en Bangladesh. De re-import van gepelde garnalen uit Marokko is net als in voorgaande jaren in het importcijfer van garnalen verwerkt.

De laatste jaren toegenomen importwaarde van zalm liep voor het eerst in 2002 met 25% terug. De invoerwaarde van overige vissoorten steeg met 7%.

Tabel 8.1 Nederlandse invoer naar herkomst en naar bewerkingsvorm (x miljoen euro) b)

Herkomst	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Duitsland	119	132	145	183	211	177	234
Verenigd Koninkrijk	105	117	108	102	105	135	132
Denemarken	81	103	100	122	138	152	165
België/Luxemburg	70	88	97	88	105	128	162
Overige EU	83	87	107	109	138	128	133
<i>Totaal EU</i>	459	526	556	604	697	720	826
Buiten EU	378	369	461	433	646	676	424
<i>Totaal</i>	838	895	1.018	1.037	1.343	1.696	1.250
waarvan:							
vis, levend/vers/gekoeld	235	279	268	287	307	332	338
bevroren vis; visvlees	231	228	250	281	410	429	403
verduurzaamde vis	41	42	48	56	110	153	34
schaal-, weekdieren vers	60	59	57	81	74	85	101
schaal-, weekdieren bevroren	116	103	169	111	177	196	160
visbereidingen	156	184	226	221	265	201	214

a) Voorlopige cijfers; b) Zie ook bijlage 2.

Bron: CBS.

8.3 Uitvoer

De uitvoer van vis en visproducten stagneerde in 2002. De waarde van de geëxporteerde vis bleef steken op ruim 1,9 miljard euro. Ook de uitgevoerde hoeveelheid liep terug met 3% naar 785 duizend ton (tabel 8.2).

De export naar EU-landen nam met 44 miljoen euro af tot bijna 1,54 miljard euro. De uitvoer naar belangrijke landen als Duitsland, Frankrijk en Spanje liep terug, er werd naar deze landen gezamenlijk 10% minder geëxporteerd. België en Italië namen juist weer wat meer vis af. De twee landen samen waren juist goed voor een exportstijging van 6%. De export naar landen buiten de EU nam ten opzichte van 2001 wel iets verder toe tot een bedrag van 393 miljoen euro. Vooral naar Nigeria, waar meer pelagische vis naar toe ging, en in mindere mate ook naar Zwitserland, Marokko en Polen.

De exportwaarde van platvis steeg licht. Voor tong kwam de waarde 3 miljoen euro hoger uit dan in 2001 en bleef daarmee nog iets onder het gemiddelde van de afgelopen 7 jaar. De exportwaarde van schol bleef net als de voorgaande twee jaren op een laag niveau in vergelijking met enkele jaren terug. Na een daling in 2001 nam de uitvoer naar Italië weer toe met ongeveer 10%.

Tabel 8.2 Nederlandse uitvoer naar bestemming en naar bewerkingsvorm (x miljoen euro) b)

Bestemming	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
Frankrijk	192	187	185	243	299	284	246
België	284	267	289	290	324	355	371
Duitsland	273	303	306	305	337	360	336
Italië	224	213	222	228	228	227	247
Verenigd Koninkrijk	64	82	73	84	96	83	80
Ierland	3	3	2	11	6	8	7
Denemarken	15	12	18	15	23	18	21
Griekenland	9	10	8	10	17	12	9
Portugal	20	17	20	17	26	25	23
Spanje	97	81	112	125	157	169	151
Zweden	18	20	22	24	24	24	33
Finland	1	1	0	1	1	2	3
Oostenrijk	17	17	15	12	16	19	15
<i>Totaal EU</i>	1.215	1.211	1.273	1.366	1.555	1.586	1.542
Buiten EU	242	271	271	293	338	378	393
<i>Totaal</i>	1.457	1.482	1.543	1.659	1.894	1.964	1.935
waarvan:							
vis, levend/vers/gekoeld	260	235	249	309	357	280	301
bevroren vis; visvlees	540	597	625	630	778	814	824
verduurzaamde vis	68	81	79	92	108	98	80
schaal-, weekdieren vers	135	147	131	127	201	221	237
schaal-, weekdieren bevroren	88	84	87	124	163	177	126
visbereidingen	324	343	384	377	370	374	367

a) Voorlopige cijfers; b) Zie ook bijlage 3.

Bron: CBS.

De export van kabeljauw viel met bijna 60% terug tot het laagste niveau sinds jaren. Bij de pelagische vis nam de exportwaarde van bevroren visproducten af met ongeveer 7%. De export van haring naar Nigeria nam toe met 25% maar die van horsmakreel naar Egypte en Japan liep belangrijk terug.

De exportwaarde van garnalen verminderde met 13% tot een bedrag van 294 miljoen euro. Naar bijna alle landen werd minder geëxporteerd maar vooral de uitvoer naar Frankrijk liep sterk terug. België bleef het belangrijkste land voor de export van garnalen.

Bijlage 1 Overzicht van de Nederlandse vangstrechten

Gegevens over de Nederlandse vangstrechten (incl. ruil) in tonnen, 1997-2003

Vissoort/gebied	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 e)
TONG							
- Noordzee, enz.	13.221	15.578	16.324	16.325	14.812	13.340	11.925
- overige EU-wateren	130	275	85	175	205	38	499
- totaal	13.351	15.853	16.409	16.500	15.017	13.378	12.424
SCHOL							
- Noordzee, enz.	36.575	34.955	40.305	38.170	33.815	30.781	26.647
- overige EU-wateren	200	446	80	400	0	88	2.147
- totaal	36.775	35.401	40.385	38.570	33.815	30.869	28.794
KABELJAUW							
- Noordzee, enz.	12.990	15.839	14.860	8.689	4.725	5.172	2.619
- overige EU-wateren a)	65	117	110	120	40	11	61
- totaal	13.055	15.956	14.970	8.809	4.765	5.183	2.680
WIJTING							
- Noordzee, enz.	4.700	3.740	2.452	2.135	2.376	3.247	940
- overige EU-wateren	45	150	210	125	100	155	155
- totaal	4.745	3.890	2.662	2.160	2.476	3.402	1.095
SCHELVIS							
- Noordzee, enz.	690	705	470	270	350	619	314
HARING							
- Noordzee, enz.	35.850	52.429	54.655	54.306	50.112	53.097	72.081
- overige EU-wateren a)	30.360	26.630	23.540	21.240	16.689	14.981	9.785
- totaal	66.210	79.059	78.195	75.546	66.801	68.078	81.866
MAKREEL							
- Noordzee, enz.	1.225	1.800	1.500	1.670	1.700	12.010	1.501
- overige EU-wateren	23.310	29.270	26.230	30.990	31.960	32.398	29.006
- totaal	24.535	31.070	27.730	32.660	33.660	44.408	30.507

Bijlage 1 (vervolg)

Vissoort/gebied	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 e)
ZEEDUIVEL							
- Noordzee en overige EU-wateren	350	752	651	512	435	111	486
SCHAR (incl. bot) b)							
- Noordzee, enz.		18.630	18.530	18.630	16.760	16.664	14.251
ROGGEN b)							
- Noordzee, enz.		870	870	870	700	714	592
TARBOT b) d)							
- Noordzee, enz.		5.000	5.000	5.000	3.990	3.750	3.188
TONGSCHAR b)							
- Noordzee, enz.		1.400	1.400	1.400	1.260	1.107	1.026
LANGOESTINE b)							
- Noordzee, enz.	675	705	682	813	940	1.053	447
HORSMAKREEL c)							
- Noordzee, enz.	55.000	6.080	6.420	5.450	4.750	7.850	4.587
- overige EU-wateren	259.000	110.500	92.280	83.620	92.032	55.958	44.981
- totaal	314.000	116.580	98.700	89.070	96.782	63.808	49.568
BLAUWE WIJTING c)							
- Noordzee, enz.	50.000	145	145	160	160	96	81
- overige EU-wateren	51.500	3.000	3.000	43.740	63.320	34.663	26.963
- totaal	101.500	3.145	3.145	43.900	63.480	34.759	27.044

a) Inclusief Atlanto-Scandian; b) Vissoorten waarvoor tot 1998 geen TAC's werden vastgesteld; c) Vissoorten waarvoor t/m 1997 TAC's (Total Allowable Catch) voor EU-landen samen gelden, vanaf 1998 Nederlandse quota; d) Inclusief griet; e) Voorlopige cijfers, exclusief ruil.

Bron: LNV-Directie Visserij.

Bijlage 2 Invoer van vis en visproducten naar productvorm (x miljoen euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
TONG							
- diepvries	0	1	1	0	0	0	0
- heel, vers	30	36	36	33	34	40	24
- totaal	31	37	37	34	34	40	24
SCHOL							
- heel, vers	43	45	49	55	.	60	33
- heel, diepvries	2	2	5	6	.	6	1
- filets e.d.	5	24	27	29	.	22	24
- totaal	49	71	81	91	73	88	58
KABELJAUW							
- heel, vers	20	25	34	34	.	31	13
- heel, diepvries	5	2	2	1	.	2	0
- filets e.d.	10	16	20	15	.	41	16
- gezouten/gedroogd	24	20	21	24	.	115	8
- totaal	59	63	76	75	134	189	37
HARING							
- heel, vers	2	4	3	2	.	.	.
- heel, diepvries	17	21	25	24	.	.	.
- gezouten	5	3	4	6	.	.	.
- filets e.d.	4	4	3	3	.	.	.
- overig verwerkt	5	4	5	5	.	.	.
- totaal	33	35	40	39	45	49	59
MAKREEL							
- heel, diepvries	11	18	16	14	0	.	.
- totaal	13	21	19	17	3	4	4
HORSMAKREEL							
- heel, diepvries	8	17	15	21	19	16	24
- totaal	9	17	15	21	19	16	24
GARNALEN							
- crangon	26	21
- pandalus	4	4
- overige	71	65
- verwerkt	49	52
- totaal	149	142	212	156	237	233	210
OVERIGE SOORTEN	379	367	427	424	553	777	834

a) Voorlopige cijfers.

Bron: CBS.

Bijlage 3 Uitvoer van vis en visproducten naar productvorm (x miljoen euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 a)
TONG							
- heel, diepvries	46	52	54	40	.	.	.
- totaal	127	111	118	148	106	112	115
SCHOL							
- heel, vers	7	7	8	8	.	.	.
- heel, diepvries	4	5	5	3	.	.	.
- filets e.d.	169	178	180	183	.	.	.
- totaal	181	189	193	195	152	150	151
KABELJAUW							
- heel, vers	10	12	16	15	.	.	.
- filets e.d.	13	20	24	24	.	.	.
- gezouten/gedroogd	6	10	13	10	.	.	.
- totaal	30	43	54	49	69	57	21
HARING							
- heel, diepvries	28	37	35	53	.	.	.
- gezouten	21	24	23	23	.	.	.
- gerookt	2	1	0	0	.	.	.
- filets e.d.	5	4	4	1	.	.	.
- overig verwerkt	17	17	18	18	.	.	.
- totaal	74	83	80	96	96	108	108
MAKREEL							
- heel, diepvries	26	37	43	46	3	.	.
- gerookt	3	4	4	3	3	.	.
- totaal	31	42	49	51	6	6	6
HORSMAKREEL							
- heel, diepvries	56	79	79	49	56	65	52
- totaal	56	80	79	49	56	65	52
GARNALEN							
- crangon	45	37
- pandalus	3	3
- overige	27	28
- verwerkt	120	104
- totaal	195	172	212	245	327	337	294
OVERIGE SOORTEN	374	432	460	438	647	1.129	1.188

a) Voorlopige cijfers.

Bron: CBS.

Bijlage 4 Gemiddelde aanvoerprijzen (euro/kg) van enkele vissoorten op Nederlandse visafslagen

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Tong	7,92	10,46	7,65	7,51	8,62	9,26	9,23
Tarbot	8,64	9,32	10,65	10,46	8,93	8,91	9,92
Schol	1,73	1,82	1,94	2,02	1,74	1,80	1,86
Schar	1,39	1,48	1,04	1,33	1,62	1,47	1,12
Kabeljauw	1,37	1,58	1,91	2,29	2,54	2,58	2,63
Wijting	0,85	0,93	1,11	0,96	1,00	0,93	0,92
Garnalen	2,53	1,91	2,70	3,49	3,37	3,81	3,51
Naar sortering:							
Tong g	7,94	11,59	12,84	13,96	13,24	13,63	12,45
Tong gm	8,95	12,98	14,77	12,99	11,05	13,32	12,92
Tong km	8,95	11,92	11,52	8,40	9,38	11,52	10,48
Tong k1	7,70	9,78	6,60	6,83	8,11	8,32	8,18
Tong k2	6,42	8,12	5,16	5,53	6,77	6,52	6,86
Tarbot 1	12,75	14,52	16,48	17,00	16,89	16,49	17,37
Tarbot 2	10,77	13,06	14,01	14,17	13,84	14,14	14,72
Tarbot 3	9,58	11,13	11,40	12,18	11,13	12,27	11,42
Tarbot 4	7,96	8,28	9,54	9,44	8,60	8,72	8,87
Tarbot 5	6,66	7,35	8,49	7,90	6,19	6,02	7,59
Schol 1	1,79	2,05	2,16	2,52	2,80	2,64	2,78
Schol 2	1,73	2,02	2,01	2,50	2,49	1,97	1,94
Schol 3	1,74	1,87	1,89	2,29	1,85	1,76	1,78
Schol 4	1,73	1,67	1,89	1,66	1,35	1,67	1,77
Schar 1	1,29	1,28	1,20	1,54	1,63	1,37	1,73
Schar 2	1,75	1,48	1,04	1,33	1,62	1,48	1,12
Kabeljauw 1	1,65	1,94	2,36	2,70	3,31	3,57	3,59
Kabeljauw 2	1,84	2,07	2,43	2,89	3,33	3,62	3,68
Kabeljauw 3	1,62	1,89	2,25	2,61	3,22	3,27	3,43
Kabeljauw 4	1,37	1,66	2,02	2,34	2,64	2,68	2,74
Kabeljauw 5	1,10	1,30	1,61	1,76	1,92	1,96	1,98

Bijlage 4 (vervolg)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Wijting 1	1,24	1,39	1,61	2,18	2,42	1,59	1,52
Wijting 2	1,13	1,22	1,52	1,60	1,78	1,52	1,56
Wijting 3	1,08	1,18	1,36	1,39	1,31	1,25	1,25
Wijting 4	0,83	0,90	1,07	0,89	0,94	0,88	0,86
Garnalen flauw	2,45	1,91	2,70	3,48	3,38	3,83	3,51
Garnalen zout	3,80	2,20	2,79	4,71	3,19	3,92	3,81

Bron: Productschap Vis; Informatienet.

Bijlage 5 Toelichting op de gebruikte begrippen

De Nederlandse zee- en kustvisserij kan worden omschreven als de visserij op commerciële vissoorten voor menselijke consumptie. Daarbinnen kunnen twee sectoren worden onderscheiden:

- kottervisserij;
- grote zeevisserij met trawlers.

Kottervisserij

De kottervisserij is de visserij op verse vis, over het algemeen met schepen die eigendom zijn van gezinnen of families, waarvan leden zelf ter visserij gaan (als schipper-eigenaar of als opvarende).

Deze visserij heeft de Noordzee en de kustwateren als belangrijkste visgebieden. Belangrijkste vangstsoorten zijn platvis (met name tong en schol), garnalen, rondvis (met name kabeljauw en wijting) en haring. De visserij op schelpdieren (kokkels, mosselen, spisula's) valt hier niet onder.

De opvarenden op een kotter varen in veel gevallen binnen een maatschap. Kortweg komt dit erop neer dat de schipper-eigenaar de middelen (het vaartuig) inbrengt en de opvarenden (maten) hun arbeid. Op basis van een afgesloten maatschapsovereenkomst wordt bepaald hoe het winstaandeel onder de bemanning en de schippereigenaar wordt verdeeld.

Van elke reis(week) van een paneldeelnemer aan het Informatienet wordt door de TAM vastgesteld welke vistak hoofdzakelijk is uitgeoefend. Alle opbrengsten en kosten van die reis worden vervolgens aan die vistak toebedeeld. Binnen de kottervisserij worden de volgende visserijtakken onderscheiden.

Boomkorvisserij

Visserijtechniek waarbij twee lage, door middel van een 'boom' in de breedte opgehouden netten aan weerszijden van het schip over de zeebodem worden gesleept. Hiermee wordt vooral platvis en garnalen gevangen. De visserij op platvis is de belangrijkste vistak binnen de kottervisserij. In deze visserij worden wekkerkettingen gebruikt om de vis van en uit de bodem op te jagen.

Garnalervisserij

Visserij in de kustwateren die met lichte, fijnmazige boomkorren wordt uitgeoefend. Behalve in Nederlandse kustwateren zoals de Waddenzee wordt ook in Duitse, Belgi-

sche en Deense wateren gevestigd. Het betreft hier schepen met een motorvermogen van maximaal 300 pk (221 kW).

Bordentrawl

Er zijn nog maar weinig schepen actief in deze visserijtak die zich voornamelijk op rondvis richt. Het trawl-net, met de vorm van een puntzak, wordt tegenwoordig meestal vanaf het achterdek, het 'hek', te water gelaten. Het wordt opgehouden door middel van (scheer)borden die tussen het net en de twee kabels waarmee het wordt voortgesleept zijn bevestigd. De punt van het net waar de vis bij elkaar komt, heet de kuil.

Rondvisspan

Visserij op rondvis beoefend door een paar schepen, een 'span', die gezamenlijk een net uitzetten en voortslepen. Belangrijkste vangstsoorten zijn kabeljauw en wijting.

Haringspan

Visserij op haring en andere pelagische vis, beoefend door een 'span' kotters.

Diversen

Visserij met overige visserijtechnieken zoals twinriggen, snurrevaad, staandwant en andere technieken. Belangrijkste tak hierbinnen is de visserij op langoustines.

Twinrigvisserij

Visserij waarbij twee trawl-netten tijdens het vissen aan elkaar verbonden zijn. Aan de buitenzijde van de dubbele netconstructie zijn scheerborden bevestigd die de netten open houden. Tussen de twee netten in is een centrumgewicht bevestigd. Met een relatief lage snelheid worden de netten voortgesleept waarbij de vier kabels er voor zorgen dat de vis naar de positie toe zwemt waar even later de grondpees van één van de beide trawl-netten overheen rolt. Met deze methode kan zowel platvis, rondvis, andere soorten zoals poot en mul maar ook langoustine worden gevangen.

Snurrevaadvisserij

Een visserijmethode waarbij het net met kabels op een dusdanige wijze wordt voortgetrokken zodat met name bodemvis als schol en schar gevangen wordt.

Staadwantsvisserij

Visserij waarbij netten rechtop staand op de bodem worden verankerd. Hoofdzakelijk geschikt voor de vangst van tong en kabeljauw.

Grote zeevisserij

Het betreft hier de visserij met vrieshektrawlers op pelagische vis zoals (hors)makreel,

blauwe wijting en haring. De laatste jaren is ook sardinella, gevangen bij Afrika, een belangrijke vissoort geworden voor de vloot. De visserij wordt uitgeoefend met een pelagisch trawlnet. Het trawlnet wordt vanaf het achterdek, het 'hek', te water gelaten. Het wordt opgehouden door middel van (scheer)borden die tussen het net en de twee kabels waarmee het wordt voortgesleept zijn bevestigd. De punt van het net waar de vis bij elkaar komt, heet de kuil.

De belangrijkste visgebieden liggen buiten de Noordzee, onder andere het Engelse Kanaal, Noordoost-Atlantische wateren en voor de kust van West-Afrika. De trawlers beschikken over vriescapaciteit teneinde de gevangen vis direct te kunnen invriezen.

Economische begrippen

Opbrengsten

Deze bestaat uit de brutobesomming en uit diverse opbrengsten. De gerealiseerde besomming is de opbrengst van door het schip aangevoerde vis. Het betreft hier de brutobesomming, zonder aftrek van afslagrechten, heffingen, loskosten enzovoort. Uitkeringen uit opvangfondsen zijn in deze besomming begrepen.

Diverse opbrengsten zijn de overige opbrengsten voorkomende uit de uitoefening van het visserijbedrijf. Het betreft hier bijvoorbeeld subsidies, vergoedingen voor sleepwerkzaamheden en dergelijke. Hieronder valt tevens het saldo van opbrengsten van het verhuren van eigen vangstrechten, en kosten van huren van vangstrechten van anderen. Opbrengsten inzake beleggingen en spaartegoeden blijven buiten beschouwing.

Technische kosten

Alle kosten behalve de loonkosten. Het betreft hier alleen de kosten die verband houden met de uitoefening van het visserijbedrijf.

Berekende afschrijvings- en rentekosten op schip (casco) en motor

Als basis dient de vervangingswaarde van het schip. Deze wordt elk jaar normatief berekend op basis van de technische kenmerken van het schip en de ontwikkeling van de scheepsnieuwbouwkosten. Op deze vervangingswaarde wordt degressief afgeschreven. Uit de vervangingswaarde en leeftijd volgt de boekwaarde van het schip en de motor.

Rentekosten worden ook normatief berekend op basis van de op bovenstaande wijze berekende boekwaarde van schip en motor in het betreffende jaar. Daarnaast wordt rente berekend over het omlopend vermogen/de vlottende activa, geraamd op de helft van de niet-consumptieve kosten. Het rentepercentage is gelijk aan de rente op de vijf langstlopende staatsleningen), voor inflatie gecorrigeerd (bron CBS).

Overige kosten

Het betreft over het algemeen uitgaven die verband houden met in dat jaar plaatsgevonden vaardagen (reizen). Daarnaast wordt lineair afgeschreven op andere duurzame productiemiddelen dan het schip en de motor. Voor sommige kostencategorieën (onderhoud casco en motor, dekbehoefte, vistuig) wordt uitgegaan van de gemiddelde uitgaven van de laatste 4 jaren.

Kosten met een privé-karakter blijven buiten beschouwing. Bij sommige kostencategorieën met een gemengd karakter (bijvoorbeeld autokosten) wordt op basis van expertschattingen en vuistregels een schatting gemaakt van de verhouding tussen de privé- en zakelijke component.

Arbeidsopbrengst

Opbrengsten minus technische kosten; in feite het totale arbeidsinkomen dat met de visserij is verdiend. De verdeling hiervan over bemanning en eigenaar is (in de meeste gevallen) in een maatschapsovereenkomst vastgelegd.

Deel/sociale lasten

Deze bestaan uit het aan de opvarenden uitbetaalde deelloon, sociale lasten, proviandkosten, graailoon en vakantiegeld. Meevarende eigenaren ontvangen weliswaar (meestal) geen deelloon maar krijgen een normatief loon toebedeeld. Dit bedrag is gelijk aan het hoogste verdiende bedrag van een gewone opvarende (niet-eigenaar). Niet betaalde werkzaamheden van familieleden blijven buiten beschouwing.

Nettoresultaat

Arbeidsopbrengst minus deel/sociale lasten.

Loonkosten volwassen opvarende

Het totaal aan deelloon, sociale lasten, proviandkosten, graailoon en vakantiegeld dat een volwassen opvarende die het hele jaar deel uitmaakte van de bemanning heeft of zou hebben gekost.

Solvabiliteit

Het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen van het bedrijf. Hoe hoger het solvabiliteitspercentage, hoe kansrijker het bedrijf is op de lange termijn de continuïteit te waarborgen.

Liquiditeitspositie

Geeft een beeld van de cashflow-positie van het bedrijf, het saldo van de lopende uitgaven en opbrengsten. Aan de brutokasstroom uit operationele activiteiten moet het bedrijf voldoende overhouden om aan financiële verplichtingen in de vorm van aflossingen en rentelasten te voldoen. Belastingverplichtingen blijven buiten beschouwing. De liquiditeitspositie geeft een indicatie of het bedrijf op de korte en middellange termijn in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Vreemd vermogen

Geldmiddelen geleend door externe partijen. Over het algemeen zijn dat hypotheekverplichtingen, rekening-courant-kredieten en doorlopend krediet. Onder lange termijn vreemd vermogen wordt verstaan alle schulden aan banken en andere professionele vermogensverschaffers. Korte termijn vreemd vermogen betreft de balanspost crediteuren en dergelijke.

Financieringslasten

Het betreft hier een raming van de daadwerkelijke door de onderneming te betalen aflossingen en rente. Als bron hiervoor dient de jaarrekening. Rentelasten van het bedrijf worden geraamd op basis van het lange termijn vreemd vermogen vermenigvuldigt met het CBS-rentepercentage op de onderhandse kapitaalmarkt voor nieuw ingeschreven hypotheke op onroerende goederen. Jaarlijkse aflossingen worden berekend op basis van het lange termijn vreemd vermogen en de gemiddelde looptijd van de leningen.

Bedrijf

Onderneming die het afgelopen jaar minimaal één actieve kotter in bedrijf had.

Rederij

Onderneming die het afgelopen jaar minimaal twee actieve kotters in bedrijf had. Om te bepalen of twee of meer kotters één bedrijf vormen wordt uitgegaan van informatie van (locale) deskundigen, het Nationaal Visserij Register en openbare informatie in jaarrekeningen en dergelijke.

Overige begrippen

Actieve vloot

Er wordt uitgegaan van schepen die op bedrijfsmatige basis de visserij uitoefenen. Daartoe moet het schip over de benodigde vergunningen en licenties en in voldoende mate over vangstrechten beschikken. Als stelregel geldt tevens, dat de totale besomming gegenereerd uit de visserij tenminste 50.000 euro moet zijn om als zodanig beschouwd te kunnen worden. Over het algemeen blijven schepen met een lengte van minder dan 10 meter en schepen die voornamelijk actief zijn in de recreatieve (sport)visserij buiten beschouwing.

Aantal opvarenden

Voor elke reis wordt het aantal bemanningsleden geteld (inclusief eigenaar en inclusief dagen gewerkt aan de wal van gebruikelijke opvarenden). Hieruit volgt op jaarbasis de gemiddelde bemanning per schip. Aggregatie naar vlootniveau volgens de gebruikelijke methode (behalve de correctie met 5%) levert vervolgens het aantal opvarenden op. Omdat wordt uitgegaan van de actieve vloot kan dit aantal worden gelijkgesteld met het aantal mensjaren.

Eurokotter

Noordzeekotters die over een vergunning beschikken om in de 12-mijlszone te mogen vissen. Het betreft hier kotters met een motorvermogen van 300 pk die over het algemeen gebouwd zijn na 1981 en een bruto-inhoud hebben van meer dan 65 GT.

Motorvermogen

Uitgegaan wordt van het geregistreerde motorvermogen bij het NRV.

Inzet/Pk-dagen/GT-dagen/Zeedagen

Ter bepaling van het aantal dagen op zee wordt uitgegaan van gegevens uit de LNV-database VIRIS die gebaseerd is op de logboeken van schepen. In sommige gevallen wordt hiervan afgeweken als LEI-medewerkers discrepanties constateren met hun eigen registratie (het Informatienet) of kennis van het bedrijf. Het aantal zeedagen vermenigvuldigt met het motorvermogen (in pk's) levert het aantal pk-dagen op. Het aantal zeedagen vermenigvuldigt met de bruto inhoud (in GT's) levert het aantal GT-dagen op.

Noord/Zuid

Uitgegaan wordt van haven van registratie van de schepen. Noordelijke havens zijn alle plaatsen ten noorden van Scheveningen.

Bijlage 6 Betrouwbaarheid steekproef kottervisserij

Op basis van het gemiddelde en de standaardfout in de steekproef kan een uitspraak worden gedaan over de waarde van de doelvariabele in de populatie. Uitgaande van een willekeurig gekozen steekproef geldt dat met 95% zekerheid kan worden gesteld dat het gemiddelde in de populatie zal liggen tussen het gemiddelde in de steekproef minus 1,96 keer de standaardfout en het gemiddelde plus 1,96 keer de standaardfout. In onderstaande tabel wordt hiervan voor een aantal belangrijke indicatoren een beeld gegeven.

Voor de totale kosten zal de waarde in de populatie bijvoorbeeld liggen tussen 915.669 euro plus en min 24.488. De mogelijke afwijking is minder dan 2% van het geschatte gemiddelde. Uit de tabel blijkt dus dat de schattingen uit de steekproef een zeer betrouwbaar beeld geven van de economische toestand van de hele kottervloot. Alleen voor een klein aantal relatief onbelangrijke kosten en inkomsten zijn de standaardfouten groter dan 10% van het gemiddelde. Voor de meeste kosten en inkomsten is de standaardfout echter kleiner dan 5% van het gemiddelde.

Het is niet eenvoudig aan te geven welke omvang van een standaardfout acceptabel is en welke niet. Het hangt van het onderzoek en de wensen van de opdrachtgever af hoe betrouwbaar uitkomsten dienen te zijn. Om deze resultaten in perspectief te plaatsen is het echter goed te weten dat bij de levering van data aan de EU een standaardfout tot 25% van het gemiddeld acceptabel wordt geacht.

Tabel B6.1 Gemiddelde en standaardfout (gestratificeerd) voor hele populatie a)

Variabele	Gemiddelde	Standaardfout	% van gemiddelde
Aantal pk	1.297	10	1
Bruto register tonnen	207	2	1
Maanden in de vaart	12	0	1
Aantal zeedagen	166	2	1
Bruto besomming	886.932	13.313	2
Besomming tong	421.179	10.640	3
Besomming schol	189.301	4.302	2
Overige opbrengsten	16.930	2.563	15
Totale afschrijvingen	160.663	3.365	2
Quotum	27.708	1.743	6
Verzekeringen	26.580	412	2
<i>Rente</i>	31.520	1.316	4
Totaal onderhoud	99.956	1.982	2
Gasolie	239.355	3.619	2
Smeerolie	5.347	143	3
<i>Gasolie garnalen</i>	354	32	9
Ton zout	111	17	16
<i>Reisgeld</i>	460	71	15
<i>Proviand</i>	7.070	113	2
Opvang regeling	911	51	6
Contributie productschap	3.009	47	2
Loskosten	27.185	490	2
Afslagkosten	26.415	417	2
Vrachtkosten	908	105	12
Kosten zaakwaarneming	123	21	17
Arbeidskosten	221.949	3.562	2
<i>Berekend deelloon</i>	36.886	2.048	6
Betaald deelloon	164.380	3.792	2
<i>Graailonen berekend</i>	149	23	15
Graailonen betaald	1.215	156	13
<i>Berekende sociale premies</i>	152	64	42
Betaalde sociale premies	19.167	524	3
Loon volwassen opvarende	40.013	709	2
Totale kosten	915.669	12.494	1
Totale inkomsten	903.862	13.061	1
Overschot	-11.808	4.370	37

a) Een aantal variabelen (variabele naam *cursief* weergegeven in tabel) wordt normatief bepaald. Voor deze variabelen hangt de onbetrouwbaarheid meer af van de gehanteerde regels dan van de onbetrouwbaarheid als gevolg van het gebruik van een steekproef.

Resultaten LEI-onderzoek visserij, 2002 en 2003

Publicaties en rapporten

Buisman, F.C., J.W. de Wilde, R. Grift (RIVO), O. Jansen, (CREI, Universiteit Utrecht), *Nadeelcompensatie visserijsector bij infrastructurele ingrepen in kust- of zeegebied*. Rapport aan RIKZ. Januari 2002.

Buisman, F.C., ed., *Annual Economic Report 2002, Economic Performance of Selected European Fishing Fleets*. Den Haag, december 2002.

Buisman, F.C., J.W. de Wilde, *Effort Management; Voorstudie naar de mogelijke gevolgen van een visserijbeleid gebaseerd op beperking van de visserij-inspanning*. Directie Visserij Ministerie LNV, februari 2003.

Daan, N., F.C. Buisman, S.B.M. Kraak, M.A. Pastoors, J.J. Poos, J.W. de Wilde, *Over de relatie tussen rekenmodellen, de beleidscontext en de visserijpraktijk*. RIVO rapport. Ijmuiden, juli 2003.

Emmelkamp, L., F. Knot, J.W. de Wilde en P. van Zwieten, *Maricultuur in combinatie met infrastructurele werken op de Noordzee*. MARE, i.o.v. Productschap Vis, juni 2003.

Hoof, L.J.W. van, J.W. van der Schans et al., *Sharing responsibilities in fisheries management: Analytical and Methodological issues*. Responsible project working paper. EU, 2002.

Hoof, L.J.W. van, J.W. de Wilde et al., *Measuring Capacity in Fishing Industries using the Data Envelopment Analysis (DEA) Approach*. Project 99/005. Institute of Environmental and Business Economics, University of Southern Denmark, 2002.

Hoof, L.J.W. van, S.B.M. Kraak, J.A.E. van Oostenbrugge, M.A. Pastoors, J.J. Poos, F.J. Quirijns, *Integraal economisch en ecologisch toetsingskader voor de Nederlandse Boomkorvisserij (ECOTOETS) Deelproject 2: Visbestanden-CPUE-Winst*. LNV, RWS, Den Haag, maart 2003.

Hoof, L.J.W. van, *Sharing Responsibilities in European fisheries*. Responsible project working paper. EU, 2002.

Hoof, L.J.W. van, *Sharing Responsibilities in fisheries management: Case studies*. Responsible project working paper. EU, 2002.

Hoof, L.J.W. van, *The management of Fisheries through systems of Transferable Rights*. Europees Parlement, Brussel, januari 2003.

Klok, A., J.G.P. Smit en J.W. de Wilde, *Economische gevolgen tijdelijke sluiting delen Noordzee voorjaar 2001*. Directie Visserij Ministerie LNV, mei 2003.

Oostenbrugge, J.A.E. van en L.J. van Hoof, *Inventarisatie van Economische Indicatoren; deelrapportage Ecotoets*. LNV, RWS, Den Haag, 2002.

Oostenbrugge, J.A.E. van en H.C.J. Vrolijk, *Evaluatie steekproef visserij LEI*. LEI, Den Haag, september 2003.

Salz, P., J.G.P. Smit, C. Taal en M.O. van Wijk, *De Nederlandse Schelpdiersector*. Rapport voor Stichting ODUS. Januari 2002.

Smit, J.G.P., *Perspectief van de Italiaanse scholmarkt*. Rapportage aan Nederlands Visbureau. Maart 2003.

Smit, J.G.P., M.H. Smit, C.Taal, M.O. van Wijk. *Nederlandse visverwerkende industrie en groothandel, Resultaten LEI-panel 1^e en 2^e kwartaal 2003*. Rapportage aan panelbedrijven en Productschap Vis. Augustus 2003.

Smit, J.G.P., *Study on the impact of the FIFG measures on the fish processing industry (landenstudies Nederland en België)*. Rapportage aan projectcoördinator Nautilus Consultants en de Europese Commissie. Augustus 2003.

Smit, M.H. en C.Taal, *ESE (European Seafood Exhibition) 2002*. Rapportage aan C.B.I.. Juni 2002.

Smit, M.H. en C. Taal, *Eindevaluatie visprogramma 2001*. Rapportage aan C.B.I.. Januari 2003.

Taal, C., J.W. de Wilde en L.J.W. van Hoof, *Quick Scan effecten Nma besluit op garnalensector, analyse en scenario's*. Rapportage aan Ministerie LNV Directie Visserij. Den Haag, april 2003.

Taal, C., *Marktbulletin, import- en exportdata vis tot en met 1^e kwartaal 2003*. Rapportage aan Productschap Vis. September 2003.

Wijk, M.O. van en J.G.P. Smit, *Collectieve promotie*. Interne LEI-notitie (SEO). Juni 2002.

Wijk, M.O. van et al., *Visserij in cijfers 2001*. September 2002.

Wijk, M.O., M.H. Smit en C. Taal, *Regionaal-economisch belang van de Waddenzee*. Ministerie LNV Directie Noord, februari 2003.

Wilde, J.W. de, M.H. Smit en C. Taal, *Perspectieven en concurrentiepositie van de Groninger Visserijhavens*. Provincie Groningen, februari 2002.

Wilde, J.W. de, *Visserij-intensiteit in de Voordelta*. Expertisecentrum PMR, oktober 2002.

Wilde, J.W. de, C. Taal en L.J. van Hoof, *Economische onderbouwing 'Nieuw Trilateraal Overleg'*. Productschap Vis, april 2003.

Artikelen

Buisman, F.C. en C. Taal, *Vergelijking vissersvloten EU*, Visserijnieuws, Special Financiën en Dienstverlening, januari 2003.

Presentaties

Buisman, F.C., *Nadeelcompensatie visserijsector bij infrastructurele ingrepen in kust- of zeegebied*, Presentatie voor werkgroep infravis, Productschap Vis, 21 maart 2002.

Hoof, L.J.W. van, *Sociaal-economisch Perspectief van de Nederlandse Kottervisserij*, CAH, Dronten/Urk, januari 2003.

Hoof, L.J.W. van, *The Management of Fisheries through systems of Transferable Rights*, Europees Parlement, Brussel, mei 2003.

Hoof, L.J.W. van, *Biology and Economy; will the twain meet?*, North Sea Commission Fisheries Partnership, Hamburg, juni 2003.

Smit, J.G.P., *De Nederlandse visverwerkende industrie en groothandel - trends en dataverzameling*, Inleiding LEI colloquium, maart, 2002.

Smit, J.G.P., *Perspectief van de Italiaanse scholmarkt*, Presentaties aan Scholcommissie van het Nederlands Visbureau en aan bedrijfsleven van Urk, maart 2003.

Visserij-economisch onderzoek, presentatie LEI, 28 maart 2003, Den Haag:

- Buisman, F.C., *Effortmanagement als alternatief voor quotabeheer*;
- Hoof, L.J.W. van, *ITQ management op EU schaal; Pan-Europese ITQs*;
- Wilde de, J.W. en W. van Densen, *Gevolgen tijdelijke sluiting van delen van de Noordzee*;
- Oostenbrugge, J.A.E. van, *Kwaliteit steekproef boekhouding kottervisserij*;
- Taal, C., *Actueel perspectief van de Nederlandse kottervisserij*.

Conference papers

Papers presented at the XIVth EAFE conference, Faro, Portugal, 25-27 March 2002:

- Taal, C., *The Dutch Northsea cutterfishery - an update*
- Hoof, L.J.W. van, *Data Envelopment Analysis; A Tool for Fishery Capacity Management*
- Wilde, J.W. de, *The impact of technological progress on fishing effort*
- Wijk, M.O. van, *The Dutch fish processing sector*

Paper presented at the IFFET 2002 conference, New Zealand:

- Hoefnagel, E.W.J., *Corporatist Origin of the Dutch Co-Management System*

Papers presented at the XVth Annual EAFE Conference, Brest, France, 14-16 May 2003:

- Hoof, L.J.W. van, *ITQs as instrument for Pan-European Fisheries Management*
- Oostenbrugge, J.A.E. van, L.J.W. van Hoof, *CPUE as an integrated bio-economic indicator for the Dutch Beam Trawl Fishery*
- Wilde, J.W. de, *The 2001 North Sea cod recovery measures: economic consequences for the Dutch fishing fleet*

Paper presented at the Multidisciplinary Scientific Conference on Sustainable Coastal Zone Management, Stockholm, Sweden, 12-14 June 2003:

- Hoefnagel, E.W.J. en B.I. de Vos, *Propertyrights in the Dutch Wadden Sea*.

Papers presented at the MARE conference People and the Sea II, Amsterdam, The Netherlands, 4-6 september 2003:

- Hoefnagel, E.W.J. en L.J.W. van Hoof, *Self regulation and the anti-trust law in Dutch shrimp fishery – Does the anti-trust law hinders sustainable development?*
- Hoof, L.J.W. van en E.W.J. Hoefnagel, *Evaluating the division of responsibilities in European Fisheries Management*
- Schans, J.W. van der, *Sharing responsibilities in fisheries management: Analytical and Methodological Issues*
- Wilde, J.W. de, *'Government, hold us, 'cause were heading for trouble!' Observations on Thirty Years of change in Dutch Sea Fisheries.*